

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PŘÍJMENÍ V ČÁSTECH OBCE VIMPERK

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autor práce: Bc. Milena Bucharová

Studijní obor: BOHn

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 10. prosince 2018

.....
Milena Bucharová

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat doc. PhDr. Marii Janečkové CSc. za odborné vedení diplomové práce a cenné rady, které mi po celou dobu poskytovala. Dále chci poděkovat za její vřelý přístup a ochotu při osobní nebo e-mailové komunikaci.

Anotace

Téma diplomové práce *Příjmení v částech obce Vimperk* spadá do oblasti antroponomastiky. Předmětem výzkumu jsou příjmení, která jsou analyzována z hlediska motivačního a slovotvorného. Antroponomastický materiál byl získán ze seznamu místních obyvatel. Analýza příjmení je provedena na základě klasifikačních metod odborné literatury a cílem práce je zjistit motivaci vzniku příjmení a které sufixy se uplatňují při jejich odvozování. Práce je rozdělena do dvou kapitol, teoretické a výzkumné.

Annotation

The theme of this thesis *Family names in municipality parts of Vimperk* belongs to the field of antropomastics. Surnames are the object of the thesis. They are analyzed from the motivational and word-forming viewpoint. Antropomastic material was obtained from the record-keeping inventory of local inhabitants. The analysis of surnames was performed on the basis of classifying methods of specialized literature. The aim of the thesis is to determine the motivational cause of the genesis of surnames. Furthermore, the aim of the thesis is to ascertain which suffixes are applied in the derivation of surnames. The thesis is divided into two parts, the theoretical one and the research one.

Obsah

1 ÚVOD.....	8
2 TEORETICKÁ ČÁST	12
2.1 Onomastika	12
2.1.1 Dělení onomastiky podle Rudolfa Šrámka (1999: 16)	13
2.1.2 Jiná kritéria třídění vlastních jmen (Šrámek, 1999: 16–19).....	14
2.1.3 Funkce proprií (Šrámek, 1999: 23 -24)	14
2.2 Antroponomastika a její předmět.....	16
2.2.1 Vývoj antroponomastiky.....	18
2.2.1.1 Předvědecké období	18
2.2.1.2 První polovina 19. století	19
2.2.1.3 Druhá polovina 19. století do roku 1913	20
2.2.1.4 Od roku 1913 do roku 1945	20
2.2.1.5 Od r. 1945 do konce šedesátých let 20. století.....	21
2.2.1.6 Od sedmdesátých let 20. století do současnosti	23
2.3 Příjmení.....	25
2.3.1 Vznik příjmení	25
2.3.2 Mluvnická charakteristika příjmení (Knappová, 2008: 33–35).....	26
2.3.3 Pravopis příjmení	27
2.3.4 Přístupy k třídění příjmení	28
3 VÝZKUMNÁ ČÁST	35
3.1 Skupina příjmení vzniklých z osobních jmen.....	35
3.1.1 Z osobních jmen v plném tvaru	35
3.1.2 Z domácích podob osobních jmen	37
3.1.3 Patronymika	47
3.2 Příjmení z místních jmen, z názvů národních a obyvatelských	48
3.2.1 Z proprií	48
3.2.2 Z apelativ	51
3.3 Příjmení z apelativ	52
3.3.1 Příjmení z názvů povolání, nástrojů a výrobků	52
3.3.2 Příjmení z názvů zvířat	57
3.3.3 Příjmení z názvů rostlin a jejich částí, z názvů drobných dřevin	59
3.3.4 Příjmení ze jmen označujících věk, vzrůst a příbuzenské vztahy.....	60

3.3.5 Příjmení ze slovesného pojmenování, podle dějů.....	60
3.3.6 Příjmení podle vlastností fyzických i duševních	63
3.3.6.1 Forma přídavného jména	63
3.3.7 Příjmení z abstrakt	69
3.4 Příjmení cizího původu.....	70
3.4.1 Slovenská a maďarská příjmení.....	70
3.5 Německá příjmení.....	76
3.5.1 Z osobních jmen.....	77
3.5.2 Německá příjmení z místních a z etnických jmen	82
3.5.3 Ze zaměstnání, názvů výrobků	84
3.5.4 Ze živočichů.....	87
3.5.5 Vlastnosti	87
3.5.6 Z jiných apelativ	88
3.6 Jiná příjmení cizího původu.....	89
3.7 Příjmení nezařazená.....	90
4 ZÁVĚR	91
5 POUŽITÉ ZDROJE	97
5.1 Literatura.....	97
5.2 Internetové zdroje	99

1 ÚVOD

Diplomová práce s názvem *Příjmení v částech obce Vimperk* se zabývá lingvistickou analýzou příjmení, spadá tedy do oboru onomastiky respektive antroponomastiky. Je rozdělena do dvou základních částí, teoretické a výzkumné. Příjmení jsou získána ze seznamu evidence obyvatel, který byl poskytnut Obecním úřadem ve Vimperku. Analýze jsou podrobeny mužské tvary příjmení. V závěru práce jsou vypsána i příjmení, která jsou přezdívkového charakteru. V samotné práci se analýzou přezdívek nezabýváme.

Obec Vimperk má celkem 16 osad, které se nachází v dosahu 5 kilometrů. Počet obyvatel ve Vimperku se zvyšuje, a proto je Vimperk rozdělen celkem do tří částí. Osady zahrnují *Arnoštku, Bořanovice, Boubskou, Cejsice, Klášterec, Korkusovu Huť, Křesánov, Lipku, Michlovu Huť, Modlenice, Pravětín, Skláře, Solnou Lhotu, Sudslavice, U Sloupů* a *Veselku*. Z těchto částí je analýze podrobena celkem 167 příjmení. Vzhledem k malému počtu výskytů, jsou přidána příjmení z části Vimperk I, který zahrnuje historickou část města.

Cílem práce je analýza příjmení obyvatel těchto částí a ukázat na nich, která příjmení jsou jednoznačná, mnohoznačná nebo nejasná, dále pak představit, které slovtvorné sufixy se uplatňují při odvozování příjmení.

Teoretická část začíná onomastikou a její charakteristikou jako relativně samostatné vědecké disciplíny. V této části je zmíněno i její propojení s ostatními lingvistickými a nelingvistickými obory. Propria jsou specifickou součástí slovní zásoby, a proto byly do teorie zařazeny i rozdíly mezi propriální a apelativní sférou jazyka. Na ni navazuje dělení onomastiky podle R. Šrámka (1999) a jiná třídění vlastních jmen. Na závěr této části jsou pro porovnání uvedeny další funkce proprií podle Knappové (in Šrámek, 1999).

Vlastní jména osob (antroponyma) tvoří součást onomastiky, již je jako vědecké disciplíně věnována další kapitola. V této kapitole se stručně zmiňujeme o vzniku příjmení, obsahuje i vysvětlení názvosloví zahrnující příjmi, příjmení, přídomky, predikáty, přezdívky a hypokoristika. Dále jsou uvedeny skupiny antroponym. Součástí je také historický vývoj antroponomastiky od předvědeckého období do současnosti,

jsou zmíněni významní badatelé a jejich díla, která přispěla k vymezení tohoto podoboru onomastiky. Zahrnuje díla antroponomastická i toponomastická. Poslední kapitola se konkrétně zaměřuje na vznik příjmení, jejich mluvnickou charakteristiku, pravopis a přístupy k jejich třídění.

Podkladem k napsání teoretické části jsou odborné publikace od M. Knappové *Naše a cizí příjmení v současné češtině* (2008), D. Moldanové *Naše příjmení* (2015), J. Pleskalové *ESJČ online* (2017), J. Pleskalové a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007), J. Svobody *Staročeská osobní jména a naše příjmení* (1964) R. Šrámka *Úvod do obecné onomastiky* (1999), V kapitole Přístupy k třídění příjmení jsou uvedeny čtyři přístupy podle J. Beneše (1964), M. Majtána (2014), D. Moldanové (2015) a M. Knappové (2008).

Podobně jako Sedláčková (2013) jsem metody práce rozdělila do několika etap: přípravné, poznávací, empirické a analytické, prezentační. Přípravná fáze zahrnovala prostudování odborné literatury a získání seznamu příjmení. Tato práce nezahrnuje metodu empirickou, ale analytickou.

Při analýze příjmení a jejich následném rozřazení do skupin se opíráme o tyto publikace: J. Beneš *Německá příjmení u Čechů* (1964), D. Moldanová *Naše příjmení* (2015), M. Knappová *Naše a cizí příjmení v současné češtině* (2008), M. Majtán *Naše příjmení* (2014) a J. Svoboda *Staročeská osobní jména a příjmení* (1964).

Základní řazení do čtyř skupin je převzato z publikace *Naše příjmení* Dobravy Moldanové. Skupina s názvem Příjmení nezařazená je přidána navíc. Vzhledem k celkovému počtu analyzovaných příjmení bylo potřeba toto základní dělení rozšířit o další podskupiny. V práci jsou vymezeny tyto kategorie:

1. Příjmení vzniklá z osobních (křestních) jmen:

- z osobních jmen v plném tvaru;
- z domácích podob osobních jmen – dále rozlišujeme, které příjmení bylo odvozeno z první nebo druhé části osobního jména;
- patronymika.

U podskupiny příjmení z osobních jmen v plném tvaru nejsou u výkladu příjmení uvedeny informace o slovtvorném tvoření, protože tato příjmení nebyla odvozena.

2. Příjmení z místních jmen, z názvů národních a obyvatelských jsou rozdělena podle typu jména, ze kterého jsou odvozena:

- z proprií;
- z apelativ.

Skupina příjmení z apelativ je velmi rozsáhlá a rozmanitá. Celkem vzniklo sedm podskupin a jsou inspirované klasifikací podle Knappové (2008):

3. Příjmení z apelativ:

- příjmení z názvů povolání, výrobků a nástrojů;
- z názvů zvířat;
- z názvů rostlin a jejich částí, z názvů drobných dřevin;
- ze jmen označujících věk, vzrůst a příbuzenské vztahy;
- ze slovesného pojmenování, podle dějů;
- podle vlastností fyzických a duševních – dále je tato podskupina rozdělena na příjmení, která mají formu přídavného nebo podstatného jména;
- z abstrakt.

4. Příjmení cizího původu

- slovenská a maďarská příjmení – nejsou rozdělena do dalších podskupin, některá příjmení jsou neobjasněna, a proto je uvedena pouze informace o početním zastoupení na Slovensku;
- německá příjmení – rozdělena do dalších podskupin:
  - z osobních jmen;
  - z místních jmen a z etnických jmen;
  - ze zaměstnání a názvů výrobků;
  - ze živočichů;
  - z vlastností;
  - z jiných apelativ;
- jiná příjmení cizího původu – příjmení ruského, bulharského a polského původu.

5. Příjmení nezařazená – u těchto příjmení je uvedena informace o početním zastoupení v České republice a na Slovensku,

Za každým výkladem příjmení je uvedena zkratka autora – **Ben:** Beneš, **Knap:** Knappová, **Maj:** Majtán, **Mol:** Moldanová, **Svo:** Svoboda. Některá příjmení nebyla nalezena v žádném z pramenů, a proto je za výkladem uvedena informace výklad MB = výklad autorky. V případě, že se prameny shodují ve výkladu příjmení, nebo je příjmení nalezeno pouze u jednoho z autorů, je uveden jeden výklad. V některých případech je u jednoho příjmení uvedeno několik výkladů, protože jednotliví autoři analyzují příjmení odlišně, případně se jedná o doplňující informaci. Příjmení, která lze zařadit do více kategorií, jsou uvedena v jedné z nich a u výkladu je uvedena informace o jiném možném zařazení. Z hlediska komparace je u některých příjmení uvedena informace o početním zastoupení příjmení na Slovensku. Tato informace je čerpána z online Slovenského slovníku¹. U většiny příjmení je uvedena i slovotvorná přípona, kterou je příjmení vytvořeno. Příjmení jsou v jednotlivých skupinách řazena abecedně. V závěru práce je přehled sufixů, jimž jsou příjmení utvořena.

---

¹ <http://slovniky.juls.savba.sk/>

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Onomastika

V současné době je onomastika považována za samostatnou vědeckou disciplínu zabývající se zkoumáním vlastních jmen (onym, proprii), která tvoří součást systému společenských věd. Dále je vnímána jako subdisciplína lingvistiky a má interdisciplinární charakter.

Interdisciplinární charakter onomastiky je dán zájmem lingvistických i nelingvistických oborů. Z tohoto důvodu vznikají v onomastice speciální subdisciplíny (Šrámek, 1999: 121).

Vymezení onomastiky jako vědního oboru a součásti společenského systému je dáno:

- jejím předmětem zkoumání (vlastní jména jako prvky jazyka);
- její podstatou systému jazykových i mimojazykových kategorií, které jsou nezbytné ke vzniku vlastních jmen i jejich fungování ve společenské komunikaci;
- obecnou onomastickou teorií a metodologií (Šrámek, 1999: 11).

Vlastní jména jsou lexikální jednotky, které v protikladu k apelativům (jménům obecným) na nepojmové bázi pojmenovávají individualizované objekty. Hlavní funkcí vlastních jmen je ohraničit objekty jako neopakovatelnou jednotlivinu, tj. **individualizovat**, **diferencovat** jednotlivé objekty od sebe a **lokalizovat**, tj. zařadit je do určitých věcných, prostorových, sociálních, kulturních, historických nebo ekonomických vztahů (Šrámek, 1999: 11).

Objekty mohou být **jednodenotátové** (singulativní), přiřazují jednomu objektu jedno proprium, např. „konkrétní řeka“ = *Odra*. Specifickým rysem je, „že pojmenované objekty a také jejich vlastní jména nejsou v rámci téhož druhu denotátů zaměnitelné (*propria J. A. Komenský, J. Hus, Benešov*)“ (Šrámek, 1999: 13).

Též existují objekty **vícedenotátové** (mnohodenotátové), které přiřazují jednomu propriu více objektů druhově stejných (např. příjmení *Novák* je přiřazeno několika objektům) nebo pro více objektů druhově odlišných (např. *Praha* = město, kopec, kino, hotel, loď atd.) (Šrámek, 1999: 14).

Lexikologie řadí vlastní jména do tzv. druhé vrstvy jazyka, a to ze dvou důvodů:

- odlišností apelativního a propriálního obsahu (např. A most „Brücke“ a MJ Most – město v S Čechách);
- rozdílem mezi propriálním pojmenováním a objektem daného pojmenování – výchozí povaha je zřejmá, ale do individualizující funkce není zakomponován „pojmově zobecňující“ význam (A most nemůže suplovat proprium Most – došlo by ke splnutí a k odlišení by bylo potřeba užít jiných prostředků, např. deikce).

Opozice apelativního a propriálního obsahu spočívá v jejich funkčním pojetí, protože existují dva různé způsoby mezi pojmenováním a pojmenovaným v rámci téhož jazyka. Onymie je spjatá se systémem jazyka prostřednictvím matérie, ale odlišuje se od apelativního obsahu používáním speciálních funkcí. Výsledkem je užívání specifických jazykových prostředků (např. ze slovnědruhového hlediska jsou propria vždy substantiva, přestože formou ukazují např. na slovesný původ – *Dočkal, Doležal*) (Šrámek, 1999: 11, 12).

2.1.1 Dělení onomastiky podle Rudolfa Šrámka (1999: 16)

Podle druhové povahy onymických objektů se vytvářejí tři velké plány:

- a) **geonymický** – všechny třídy toponym, tj. jména objektů na povrchu země, a kosmonym, tj. jména nebeských těles;
- b) **bionymický** – antroponyma, pseudoantroponyma a zoonyma, tj. jména živých objektů = bytostí;
- c) **chrématonymický** – vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností.

Na základě tohoto dělení vznikla základní trichotomie tříd vlastních jmen – geonyma, bionyma, chrématonyma a členění onomastiky na geonomastiku, bionomastiku a chrématonomastiku. Tato klasifikace umožňuje postihnout propriální bohatství jazyka i vnitřní členění tohoto propriálního celku na základě jednotného kritéria „onymický objekt“ (Šrámek, 1999: 16).

2.1.2 Jiná kritéria třídění vlastních jmen (Šrámek, 1999: 16–19)

Další klasifikační systémy vlastních jmen se zaměřují pouze na jednu jejich stránku:

- a) dělení na tzv. **přímá** a **nepřímá** – klasifikace podle „způsobu pojmenování“ – objekt může být pojmenován přímo (př. louka s vlastností nivy = *Niva*), nebo ve vztahu k jinému objektu (pole leží za vodou = *Za vodou*), toto třídění předpokládá věcně pravdivý a sémanticky identický vztah mezi jménem *Niva* a objektem „niva“ nazývaného apelativně niva, v některých případech tato klasifikace použít nelze, např. u hypokoristik;
- b) u toponym je adekvátnější mluvit o názvech **předložkových** a **nepředložkových**;
- c) dělení na jména **primární** a **sekundární** – dělicí hledisko je nejasné: za primární – jména nederivovaná (např. *Dub*), za sekundární – jména derivovaná (např. *Doubí*);
- d) propria tzv. **topografická** a **kulturní** – zde se však o typicky propriálních jevech nedovídáme nic, nebo málo.

2.1.3 Funkce proprií (Šrámek, 1999: 23 -24)

Výše již byly uvedeny tzv. funkce obecně onymické, mezi které se řadí funkce **individualizující**, **diferencující** a **lokalizační**. Tyto funkce se chápou jako onomasticky nepochybné.

M. Knappová (1992) klasifikuje propriální funkce takto:

1. funkce **nominační**, **individualizující**, jinak též **diferenciační** označuje jako „základní (sdružené) funkce“, protože slouží ke společensky podmíněné identifikaci; přidává funkci deiktickou a apelovou;
2. funkce **asociační**, **evokační** a **konotativní**, které odkazují na různé objekty identické s obecnými nebo vlastními jmény, např. *Ivan*, *Fritz* konotují Rusko, Německo. Dále je to funkce ideologická a honorifikující (*Havířov* – na počest havířů);
3. funkce **sociálně klasifikující** zařazuje pojmenovávaný objekt do nejrůznějších souvislostí, jako je místo, čas, sociální, náboženský nebo národnostní aspekt;

4. **deskriptivní, charakterizační** funkce – jedná se o veškerá popisná pojmenování, která mají status vlastních názvů, tzv. mluvící jména a přezdívky, protože zachovávají apelativní sémantiku a je v nich zřetelný původní lexikální význam;
5. funkce **expresivní, emocionální** – s ní úzce souvisejí funkce estetická a poetická, v těchto funkcích se shrnuje druh účinku jména;

2.2 Antroponomastika a její předmět

Antroponomastika je disciplínou onomastiky a zabývá se vlastním jménem jednotlivého člověka (vlastní jméno osobní) nebo skupiny lidí (skupinové antroponymum). Svoboda (1964: 13) dělí antroponyma na jména příslušníků národností, národů, kmenů, jména obyvatelská a jména jednotlivců, osobní jména (antroponyma v užším smyslu). V nejstarším období přetrvávala u Slovanů tzv. jednojmennost, každý jedinec byl nositelem jediného jména. Osobní jméno získal při křtu, a proto se pro osobní jméno objevují i termíny rodné jméno, křestní jméno.

Základní jednotkou antroponomastiky je antroponymum, které tvoří součást nadřazené třídy bionym (tj. vlastních jmen živých organismů fixovaných v sociálních a společenských vztazích). Lidé již od nepaměti odlišovali jedince v dané společnosti, proto neexistuje etnikum, které neužívalo/neužívá vlastní jména.

Postupem času se začalo užívat i druhé, doplňkové jméno, když jedno jméno přestalo jednoznačným způsobem označovat jednotlivce. Dlouhou dobu trvalo, než se tato druhá jména ustálila. Z terminologického hlediska bylo důležité rozlišit druhá nedědičná jména a **příjmení**, která jsou ustálená a úředně zapsaná. Dokud nebyla ustálená, užíval se pro ně termín **příjmi**. Feudální šlechta měla příjmi, která se označovala jako **přídomky, predikáty** (Svoboda, 1964: 13–14).

Příjmení jsou fixována od josefínského patentu z roku 1780, ale i dříve byl vznesen požadavek na ustálenost příjmení. V roce 1779 bylo vydáno nařízení, aby se zapisovala příjmení po gruntu i podle rodu. Nakonec bylo od tohoto nařízení opuštěno a do matrik byla vpisována pouze jména podle rodu. V době před osvícensko-absolutistickým státem se příjmení neustalovala všude jednotně a přímočaře. Nejdříve ustrnula osobní přízviska v příjmení, tj. ve jména rodů, u šlechty, pak u čelných měšťanů, po nich u usedlých selských rodů apod. (Beneš NŘ, 1944: 141n).

Během vývoje dostává člověk i individuální jména, která vznikla na základě jeho vzhledu, vlastností, návyků apod. Tato individuální jména jsou označena termínem **předdívky**, také se pro ně někdy užívá výraz **přízvisko**.

V domácím prostředí docházelo ke zkracování starých osobních a křestních jmen. Po zkrácení jména byly k základu připojeny deminutivní i jiné sufixy. Přípony dodávají

jménům expresivní ráz, a tak vznikla jména domácká, mazlivá označovaná termínem **hypokoristika**.

Existovala jména jednočlenná, která vznikla z apelativ a jména dvojčlenná. Začalo se užívat i termínu hypokoristický útvar, aby se odlišily tyto dva druhy jmen. Osobní jména se stylistickým a expresivním nádechem jsou označena jako hypokoristikony (Svoboda, 1964: 14).

Hypokoristická jména vznikla i dětským zjednodušováním, žvatláním, jsou užívána i dospělými lidmi, protože dětskou výslovnost opakovali (*Lála – Ladislav*) (Svoboda, 1964: 14).

Antroponyma vznikala přímo z apelativ (*bradáč > Bradáč*), na základě metafory (*Medvěd > silný jako medvěd*), nebo metonymie (*Medvěd > zabil nebezpečného medvěda*). Motivem pro vznik vlastních jmen jsou také fyzické a duševní vlastnosti pojmenovávaného (*Pavel* z Paulus = malý, přeneseně skromný člověk), činnosti včetně objektů, ke kterým se vztahují (*Loudal, Kovář*), události (*Zbořil*), označení společenského postavení (*Dvořák*), příbuzenské vztahy zejména synovské vztahy (*Vitův*) nebo vztah k místu (*Podskalský*).

Existují tři skupiny antroponym:

- a) vlastní jméno osobní – tato skupina zahrnuje rodné, křestní jméno (*Jiří, Zuzana*), příjmení (*Janáček, Pecha*), tedy oficiální osobní jména; hypokoristikum (*Pepík, Milča*); příjmi (*Jiří Hlaváč*), živé vlastní jméno (Jan Křenek z Valašska je ve své rodné obci nazýván *Janek z Benešek*) a jméno po chalupě (*Jan Pěsta po chalupě Lískovec*); přezdívka (*Květák z Květa*); pravé jméno, které chce dotyčný zatajit a vytvoří si nové, se nazývá fiktonym. Do systému fiktonym spadají i pseudonyma (*Jaroslav Vrchlický* vlastním jménem *Emil Frída*);
- b) skupinová antroponyma – zahrnuje obyvatelská jména (obyv. jm. vlastní – *Pražan*, obecná – *vesničan*); etnonyma (vlastní jména kmenů a národů); rodinná jména (*Novákovi*); rodová jména (v onomastice jména rodů – *Přemyslovci*); skupinové přezdívky (*Kujebáci* – obyvatelé Vysokého Mýta);
- c) nepravá antroponyma – vlastní jména mytologických postav (*Daidalos* – mytický řecký sochař); pohádkových postav (*Bajaja, Sněhurka*); alegorických postav

(*Hoře*); hraček (*Kent*); specifický druh theonyma (jména bohů a bohyň – *Hermés, Perun*) (Pleskalová ESJČ online, 2017).

2.2.1 Vývoj antroponomastiky

Tato kapitola je napsána na základě studie Rudolfa Šrámků v *Kapitolách z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007: 377–425). Vzhledem k tomu, že jsou antroponyma a toponyma úzce spjata, jsou v této kapitole zmíněny i osobnosti zabývající se toponymy.

Onomastika jako vědecká disciplína se u nás počala formovat na zlomu 18. a 19. stol. Větší samostatnosti v rámci lingvistiky dosáhla v polovině 20. století.

2.2.1.1 Předvědecké období

Metodologií tohoto období byly nahodilost, lidová (naivní) a bakalářská (pseudoučenecká) etymologie. Již v tomto období se vytvořily znaky soudobé onomastiky, mezi které patří zjištění, že „*vlastní jména jsou úzce spjata s vývojem jazyka a společnosti*“ (Šrámek, 2007: 377). Soubor všech staročeských vlastních jmen je doložen v kronikách, glosách, přípisích, nekrolozích, kalendářiích a seznamech osob.

Dějiny onomastiky začínají **Josefem Dobrovským**, který studoval antroponomastický materiál z českých pramenů. Položil základní otázky onomastiky, mezi něž patří „*nutnost objasnění obecných zákonitostí vlastních jmen, všiml si i ztráty lexikálního významu u vlastních jmen a pro etymologické výklady stanovil zásady platící dodnes*“ (Svoboda, 1964: 15). Připomínáme *Geschichte der Böhmischen Sprache und ältern Literatur* a *Jména benediktinů břevnovských 1217–1236*.

V. Flajšhans a **J. Pleskalová** zaznamenali ve svých dílech ranou vrstvu osobních jmen. „*Stč. antroponyma jsou využívána v popisech vývoje jazyka (B. Havránek, 1936), časových vrstev (např. F. Bergmann, 1921), v historických mluvnicích (Gebauerově, Trávníčkově) a v přehledných pracích Jana Svobody Staročeská osobní jména a naše*

příjmení (1964) a Jany Pleskalové Tvoření nejstarších českých osobních jmen (1998)“ (Šrámek, 2007: 379).

Na konci 12. stol. přicházeli na naše území němečtí kolonisté, a to mělo za následek vzájemné přejímání jmen místních (*Brno >Brünn*) a osobních (*Dětřich, Heřman, Jindřich* aj.).

Mezi další zdroje proprií patří administrativní prameny, městská agenda a tzv. urbáře. V pramenech nelze najít výklad jmen, ale jejich varianty, přezdívký a příjmi. Jsou v nich uvedena i jména žen.

V mluvnici **Václava Jana Rosy** *Čechořečnost seu Grammatica linguae Bohemicae* (1672) jsou poprvé uvedena příjmení neboli jména příjmená (příjmení) a zpracovává i jména posesivní.

Od roku 1780 bylo tzv. josefínskou reformou nařízeno číslování domů a stálé, pevné dědičné příjmení. Toto nařízení bylo potvrzeno patentem z 1. 11. 1780. V tomto roce se stanovuje jejich užívání a povinnost je mít. Dědičnost a oficiálnost se v českém antroponymickém systému staly stabilizačním prvkem nového dvoučlenného modelu „rodné jméno + stálé, dědičné příjmení.“ Pro židovské obyvatelstvo tento patent vstoupil v platnost 23. 6. 1787. „*Základním právním ustanovením se posléze stal dekret dvorské kanceláře z 5. Června 1826 a dále z r. 1866, kdy byla pravomoc měnit jméno přenesena na zemské politické úřady*“ (Knappová, 2008: 9).

2.2.1.2 První polovina 19. století

V tomto období se onomastika stává pomocnou vědou historiografie, proto jsou vlastní jména analyzována metodami historie a regionalistiky. Onomastika se začala profilovat jako relativně samostatná disciplína.

Za tvůrce české onomastiky je považován **František Palacký**, který zužitkoval Dobrovského i své vlastní poznatky v díle *Popis staročeských osobních a křestních jmen*. Stanovil v něm základní zásobu staročeských OJ a zkoumal je z hlediska lexikálního a slovtvorného.

Vycházely i slovníky menšího rozsahu, např. *Jmenoslov čili slovník osobních jmen rozličných kmenů a nářečí rodu slovenského* (1828) od **Jana Kollára**. Zabývá se nahrazením jmen cizího původu domácími podobami jmen slovanských. Klade si za cíl přiblížit život předků a ukázat ohebnost, bohatství řeči. Historický aspekt se projevuje u Pavla Josefa Šafaříka v díle *Slovanské starožitnosti* a dílčí studie. Chybně ztotožňoval jména, která spolu nesouvisela, na základě zvukové podoby. Slovanskými osobními jmény se zabýval i lingvista slovinského původu **Franc Miklošič** (Svoboda, 1964: 16).

2.2.1.3 Druhá polovina 19. století do roku 1913

V tomto období dochází k přesunu onomastiky z historických oborů do jazykovědy. Pozornost je zaměřena na málo probádané třídy proprií; metodologie je filologická, etymologická a komparatistická. Významný vliv na metodologii české onomastiky měl **Jan Gebauer**, který se zabýval proprií méně, ale jsou využita v jeho *Historické mluvnici jazyka* a ve *Slovníku staročeském I*. Tato díla dokládají, že se Gebauer zabýval etymologickou analýzou, formální klasifikací a také vyjádřil vztah etymonu k historické slovní zásobě. Významným představitelem, který se hlásil ke gebauerovskému okruhu, byl **Alois Vojtěch Šembera**. Sestavil názvosloví v *Mapě země Moravské* (1881). K rozvinutí vědecké terminologie přispěl **Bedřich Vilém Spiess**. Začal se užívat termín onomatologie (nauka o vlastních jménech), **Vincenc Brandl** užíval termín topický.

Z toho vyplývá, že pozornost byla zaměřena více na pomístní jména než na antroponymii. Antroponymie byla zkoumána především historicky. Příjmením věnovali pozornost **Jan Hulákovský**, **Vincenc Prasek** (*Naše jména rodinná po stránce historické, kulturní a mluvnické*), **Fr. August Slavík** (*O skracování starodávných jmen osobních a místních*, 1889) a r. 1895 vyšla publikace **Antonína Kotíka** *Naše příjmení*. Jazykovědná orientace onomastiky je patrná i z toho, že se propria začleňovala do mluvnic češtiny, pronikala do výuky češtiny a dějepisu.

2.2.1.4 Od roku 1913 do roku 1945

Pro toto období jsou charakteristické dva počiny. Za prvé v r. 1913 byla založena Místopisná komise, jejímž prvním předsedou se stal jazykovědec **Josef Zubatý**. Za

druhé v témže roce vyšla stat' **Viléma Mathesia** *O vědeckém zkoumání anglických jmen místních*, která poprvé formulovala moderní pojetí onomastické práce. Jazykovědně zaměřená onomastika začala převažovat nad historicky zaměřenou onomastikou. Na studium pomístních a zvláště místních jmen se soustředil **Antonín Profous**. Značnou pozornost onomastice věnoval i **Vladimír Šmilauer**.

Antroponomastický výzkum navázal na starší historickou orientaci a koncem 30. let vycházely jednotlivé studie **J. Beneše**, **J. Janka**, **V. Poláka**, **J. Svobody** a **J. Straky**. **Václav Flajšhans** napsal sérii *Naše nejstarší jména osobní*. Ve 30. letech přispěli k antroponomastice **J. V. Šimák** (*Zvláštní jména české šlechty XVI. století*) a **Vojtěch Jiráť** (*Mitteralerliche Personennamen im tschechischen Schrifttum des Vormärz*). Badatel **F. Bergmann** v díle *Příspěvky k české historické dialektologii* projevil zájem o historickodialektologickou antroponymii. Dialektologický aspekt obsahovala i *Kapitola jmenoslovná* od **Josefa Štefana Kubína**. **František Oberpfalcer** se v článku *Domáci tvary křestních jmen* obíral i příjmeními typu *Mařák*, *Maňas* < *Marie*. Jeho pozornost se upírala také na přezdívky. Za nejvýznamnější dílo lze označit společnou práci **Václava Davídka** – **Karla Doskočila** – **Jana Svobody** *Česká jména osobní a rodová*.

2.2.1.5 Od r. 1945 do konce šedesátých let 20. století

Toto období je významné tím, že došlo k oddělení onomastiky jako relativně samostatného podoboru lingvistiky s interdisciplinárními vztahy. Do této doby se onomastika pohybovala na okraji vědeckých oborů a kolísala mezi jazykovědou, historií a jinými obory (etnografií, literární vědou aj.). Za příčinou přesunu onomastiky mezi ostatní vědecké obory stojí i proměna dosavadního poměru historické a jazykovědné větve oboru. Byl vysloven požadavek, aby se vytvořila teoretická východiska vyplývající z jazykovědných hledisek a plynoucí z onymie samé.

Onomastická práce se stala součástí institucí (bývalý Slovenský ústav, Ústav pro jazyk český AV ČR) a vznikl onomastický časopis *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*. Na univerzitě se onomastika začala vyučovat od roku 1948 a vstoupila do mezinárodního bádání slavistického a germanistického. Podílela se na celoslovanském projektu (**J. Svoboda**, *K slovanské onomastické terminologii*). Také byla zahájena účast na konferencích a kongresech.

Začalo se uplatňovat funkční a propriálně-sémantické kritérium při definování vlastního jména, ke němuž přispěl germanista **Pavel Trost**. K podstatě propria se vyslovil **Fr. Trávníček** a **B. Trnka**.

V šedesátých letech vznikla díla, která položila základ k „české onomastické škole“. **Antonín Profous** začal vydávat rozsáhlé dílo *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny* I. (1947, 2. vydání 1954), II. (1949), III. (1951), IV. (1957, spolu s J. Svobodou), V. díl připravili do tisku V. Šmilauer, J. Svoboda aj. (1960). V této publikaci je vyloženo 15 500 místních jmen (českých i německých). Slovník vytvořil základní materiálové východisko soudobé české a slovanské toponomastiky (částečně i antroponomastiky). Stal se z něho nenahraditelný pramen a je základem vzoru lexikografického uspořádání. **Karel Oliva st.** zpřístupnil toponymii slovníku *Retrográdním slovníkem k dílu Dr. Antonína Profouse „Místní jména v Čechách“ I–V*, část I. *Česká místní jména*. **Vladimír Šmilauer** nejvíce ovlivnil metodologii i bádání v onomastice svou studií k IV. Mezinárodnímu sjezdu slavistů *Metoda „malých typů“ v toponomastice*. Jeho pohled přináší nové pojetí onomastiky. Klade důraz na soustavnost, aby se onomastika vydělila jako samostatná vědní disciplína.

Antroponomastika se představila vynikajícím dílem **Josefa Beneše** *O českých příjmeních* (1962). Poprvé byla příjmení uspořádána podle jejich formálního hlediska a též byla popsána i jejich geneze. V roce 1964 vyšla práce **Jana Svobody** *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Autor se zaměřil na vznik, funkci a strukturu jmen, zejm. na rozvětvený systém hypokoristik a vystihl systémové uspořádání antroponymie. *Slovník staročeských osobních jmen* nebyl dosud dokončen.

Vedle knižních publikací vznikaly i časopisecké práce, které přinesly nové historické poznatky, např. stať **F. Cuřína** *Z dějin českých osobních jmen*. Zabýval se v ní frekvencí křestních jmen v 15. a 16. století a také příjmeními typu *Švec* a *Kovář*. Dále např. **R. Cikhart** podle gruntovnice 1432 – 1450 rozebíral *Příjmení nejstarších obyvatelů města Tábora* (Čas. rodopisné společnosti, 1945/46) a **S. Balcar** *Křestní jména v Sobotce 1780–1848* (ČMF, 1950).

Na Slovensku se onomastikou zabýval **Rudolf Krajčovič**. Dalšími dvěma představiteli jsou **Jan Stanislav** a **Vincent Blanár**.

2.2.1.6 Od sedmdesátých let 20. století do současnosti

Rozvoj z období 60. let pokračoval, ale přesto lze 1. polovinu 70. let považovat za jistý předěl. Na počátku 70. let vyšel slovník **Ladislava Hosáka** a **Rudolfa Šrámka** *Místní jména na Moravě a ve Slezsku* (1. díl A–L, 1970, 2. díl M–Ž, 1980). Tento slovník podal úplný výkladový a historicky dokumentovaný obraz české oikonymie. Česká onomastika získala prvenství mezi slovanskými i evropskými zeměmi.

Jazykovědci se zaměřili na teoretickou problematiku, která se stala jedním ze znaků české onomastické školy. Při stanovování teoretických východisek se čerpalo z bohatého materiálu, abstraktně i zobecněně se postihovaly základní, druhové, systémové, kategoriální vlastnosti proprií. Obecná teorie včleňuje onomastiku do soudobé české jazykovědy, sblíží ji s obecnou lingvistikou. Důkazem toho jsou práce, které se těmito tématy nejvíce zabývají. V roce 1999 vychází *Úvod do obecné onomastiky* **Rudolfa Šrámka**. Dále jsou to díla **Jany Pleskalové**, *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* (1992), *Tvoření nejstarších českých osobních jmen* (1998) a **Milana Harvalíka** *Synchronní a diachronní aspekty české onymie* (2004).

Profiluje se i jeden ze znaků české onomastiky, a tím je pozornost zaměřená na jevy spjaté se společenským vývojem a na interdisciplinární přístup.

V antroponomastice se navazuje na dílo **J. Beneše** *O českých příjmeních* (1962) a **J. Svobody** *Staročeská osobní jména a naše příjmení* (1964). Rozšiřuje se její tematické zaměření a profilují se klasifikace a interpretace. V tomto období je vedoucí osobností **Miloslava Knappová**, autorka několikanásobně vydané knihy *Jak se bude jmenovat?* (1978, 2. vyd. 1985), další vydání *Jak se bude Vaše dítě jmenovat?* (1996, 2. vyd. 1999, 3. vyd. 2006). Postavení antroponym v jazyce popisuje Knappová v monografii *Rodné jméno v jazyce a společnosti* (1989). V knize z roku 2002 *Naše a cizí příjmení v současné češtině* Knappová rozebírá jazykově kulturní aspekty příjmení syntetickým způsobem.

Dobrava Moldanová napsala knihu *Naše příjmení* (1983, 2. vyd. 2004). Řadí se mezi první výkladové slovníky, které byly napsány na základě badatelské činnosti Josefa Beneše. Slovník vyniká velkým rozsahem (obsahuje přibližně 30 000 příjmení), a proto se Moldanová rozhodla pro hnízdovou metodu.

Na konci 60. let vnikala kniha **Josefa Beneše** *Německá příjmení u Čechů I – II*, kterou k vydání r. 1998 připravila Marie Nováková. Kniha se řadí mezi nejlepší díla české onomastiky. Propojení onomastiky a etymologie je patrné v díle *Průvodce našimi jmény* (1974, 2. vyd. 1991) od **Františka Kopečného**. Rozbor antroponymie stč. bohemik z 9. – 13. stol. je zachycen v *Tvoření nejstarších českých osobních jmen* (1998) **Jany Pleskalové**. Dílo se vyznačuje jednotným pohledem na propriální a apelativní obsah. Autorka vymezila onomastiku jako primárně lingvistickou.

Jiné studie se zaměřují na historický aspekt antroponymie. Patří mezi ně sborník *Vlastní jméno jako prostředek sociální symboliky*, který navazuje na práci **F. Cuřína** a zabývá se antroponomastickou analýzou u V. Hájka z Libočan, v gramatice V. J. Rosy, na českých mincích 10. a 11. století. Pozornost se obrací i na sběr hypokoristických podob a jejich katalogizaci. „*Bádání se orientovala i na výzkum přezdívek*“ (Šrámek, 2007: 415), jak dokládá publikace **M. Knappové** *Přezdívky v proměnách staletí*.

Interdisciplinární charakter onomastiky se projevuje od 70. let, do onomastiky té doby proniká výrazným způsobem dialektologie. Souvisí to se soupisem místních jmen a s *Českým jazykovým atlasem*.

2.3 Příjmení

2.3.1 Vznik příjmení

Ve slovní zásobě tvoří příjmení zvláštní skupinu, neboť ztratila transparentnost svého lexikálního významu a liší se pravopisem i skloňováním od slova, ze kterého vznikla. Příjmení se vyznačují ustáleným charakterem a jsou dědičná po otci. V přechýlené podobě jsou jejich nositelkami manželky a dcery, ale lze se při sňatku dohodnout, aby si žena nechala své rodné příjmení. Další možností je, že i děti budou nositeli ženina příjmení (Moldanová, 2015: 7).

Pojmenování osob probíhalo zprvu tzv. **jednojmenností** (viz kap. 1.3.). Každý jedinec byl nositelem osobního jména. Při výkladu původu osobního jména je potřeba vycházet z apelativ, která označovala osoby, zvířata, věci, vlastnosti, činnosti, stavy a také ze sloves. Na našem území jsou nejstarší osobní jména původu slovanského a byla jednoduchá (*Orel*) nebo složená. Složená jména byla častější a vznikala spojením dvou významových základů (*Václav* znamená „více slavný“). Postupně přibyla i jména neslovanského původu vlivem rozvoje kulturních styků s cizinou, s příchodem křesťanství, jako důsledek válek, cestování a dalších kulturních vlivů. Jednalo se o cizí jména původu hebrejského, řeckého, latinského a německého. Tato jména vznikla na základě pojmenování tělesných a duševních vlastností, původu nebo postavení (Knappová, 2008: 5).

Vzhledem k růstu obyvatelstva, osobní jména přestala plnit jejich hlavní funkci, a to individualizaci a identifikaci. K odlišení jedinců nestačilo osobní jméno, ale začalo se užívat i **příjmí**, která vznikla obměnou osobního jména. Hlavní funkcí příjmí bylo odlišení osob se stejným jménem (*Bartoloměj – Bárta*). Bližší označení se týká tělesných vlastností, podoby, věku (*Jakub Kučera, Jan Starý, Vít Kolenatý* aj.), duševních vlastností (*Martin Mudr, Petr Zkoumal* aj), zaměstnání (*Procházka, Rybář, Sedlák*) nebo bydliště, původu (*Štěpán Hořejší, Tomáš Kaplický*). Postupně se užívala jména po otci tzv. patronymika (*Jan Hostislav, Jan Petrův*), přezdívky (*Mařík Ocelka*), jména po chalupě nebo po stavení (*Petr na Matějkově gruntě – z toho Petr Matějka*) a podle domovního znamení (*U černého orla – z toho příjmení Orel*) (Knappová, 2008: 6–7).

Důsledkem vzniku příjmi se v 18. století prohodily funkce osobního jména a **příjmení**, které začalo plnit primární identifikační úlohu. Osobní jméno (též křestní, rodné) se stalo druhořadým prvkem k identifikaci jedince. **Příjmení** řadí jedince k rodině a rodu, proto jsou dědičná. Zatímco osobní jména rozlišují jedince se stejným příjmením (Knappová, 2008: 33).

2.3.2 Mluvnická charakteristika příjmení (Knappová, 2008: 33–35)

Z mluvnického hlediska jsou příjmení jména, a proto u nich užíváme stejných gramatických kategorií jako u apelativ. Mohou mít podobu podstatného jména (vrabec – *Vrabec*), přídavného jména (černý – *Černý*), slovesa (přičestí minulé *dočkal* – *Dočkal*), citoslovce (*Bum*) nebo mohou být i příslovečná (*Lecjaks*) apod. Na rozdíl od obecných jmen rozlišujeme u příjmení pouze přirozený rod, protože označují jen životné entity. Ženský rod u příjmení je lehce rozpoznatelný pomocí příznačného sufixu **-ová/ -á**. Příjmení zakončena na příponu **-o**, která je příznačná pro neutrum, jsou řazena ke vzoru „pán“ (*Sádlo*, *Stýblo*) a také je užit typ skloňování, které apelativa využívají pouze okrajově (*Poche* – genitiv *Poche* i *Pocheho*).

Pro příjmení je příznačné i jednotné číslo, protože jejich hlavní funkcí je individualizovat a identifikovat. Plurál se uplatňuje v případě „rozšíření pojmenovacího rozsahu, kdy je příjmení užito ve významu obecného jména (novodobí Mánesové – umělci, kteří malují v Mánesově stylu)“ (Knappová, 2008: 34). Podle přípony v plurálu lze rozlišit dva významy – sufix **-ovi**, který označuje muže a ženy, patřící do jedné rodiny (např. *Novákovi*) a sufix **-ové**, označující bratry nebo kteréhokoliv nositele tohoto příjmení aniž by dotyční jedinci byli v příbuzenském vztahu.

Příjmení plní specifické funkce, a proto se vyznačují i osobitým skloňováním. Skloňujeme je na základě jejich fonetické podoby, která je v českém jazyce většinou shodná s psanou. Přejímáme-li příjmení cizího původu, též se přihlíží k jeho fonetické podobě, aby bylo snadnější rozpoznat jeho původ. U těchto příjmení se může odlišovat jejich zakončení, které může při výslovnosti končit na samohlásku, ale v psané podobě končí na souhlásku (např. *Marat*, výslov. [mara]). Tento jev je řešen připojováním koncovek k tvaru v 1. pádě (např. *Sardou*, výslov. [sardu]).

Specifickým slovotvorným rysem příjmení je přechylování, neboli odvození ženského příjmení z mužského, které vychází ze stejných principů jako skloňování mužských příjmení. Příjmení vznikají od nejstarších dob, a proto lze v přechylování nalézt pozůstatky historické mluvnice. Například příjmení *Kníže*, *Dítě*, která mají v genitivu tvar *Kníže*, *Dítě*, nebo tvar *Knížete*, *Dítěte*, ve kterém je základ rozšířen o kmenotvornou příponu *-et-*. Na základě těchto dvou podob existují dvě varianty ženského příjmení, a to *Knížová*, *Dítová* i *Knížetová*, *Dítětová*.

2.3.3 Pravopis příjmení

I v pravopisu se příjmení vyznačují určitými zvláštnostmi. Písaři neměli jednotná pravidla při zapisování, a proto se v příjmeních projevuje písařská rozkolísanost nebo starý pravopis. Starý pravopis se projevuje např. v příjmení *Auředník*, jež je v současném jazyce zapsáno jako *Ouředník*, dále *Czerwenka* (cz = č), *Gerzabek* (g=j) nebo *Mjk* (j=i). Důsledkem této rozkolísanosti mohlo být příjmení zapsáno různým způsobem (*Šťálik* – *Štálik* – *Šťáhlík*). Česká příjmení byla někdy také zapsána německým pravopisem, ale v 19. století byla nositeli přepsána zpět pravopisem českým (něm. *Patzak* – čes. *Pacák*) (Moldanová, 2015: 25).

Příjmení mohlo být zkomoleno vlivem německého prostředí, jako například příjmení *Trohař*, patrně pravopisně poněmčené ze jména *Drahoš* = *Trohosch* a zpět bylo počestěno v současnou podobu. V době dominantního postavení latiny se česká příjmení v cizím textu překládala nebo se přizpůsobila latině. Někdy se nepřizpůsobilo celé příjmení, ale pouze se přidala latinská koncovka (*Smíšek* > *Smiechus*). Podobná situace nastala v německých textech, v nichž se české jméno přeložilo nebo opět přizpůsobilo. V závislosti na historických událostech se to změnilo v letech 1939–1945, kdy byly tyto tendence vnímané jako kolaborantské. V současné době nepodléhají příjmení aktuální jazykové normě, ale jsou psána podle rodných dokladů (Moldanová, 2015: 25).

2.3.4 Přístupy k třídění příjmení

Knappová (2005) člení svoji publikaci na analýzu příjmení z hlediska jazykové motivace a druhou část věnuje rozboru příjmení z hlediska tvaroslovného. V první části hledá jaká slova nebo slovní spojení se stala základem pro vznik příjmení.

Z tohoto pohledu dělí příjmení na:

1. Příjmení vzniklá **z osobních jmen**, která tvoří podle Knappové největší skupinu našich příjmení, protože osobní jména byla jediným identifikačním prostředkem, než se vyvinula příjímí. Dále lze tuto skupinu rozdělit na příjmení vzniklá z osobních jmen slovanských, neslovanských a německých.
2. Příjmení **ze jmen místních, národních** a z názvů **obyvatelských** – příjmení z místních jmen označovala, odkud kdo pochází, v které osadě bydlí, a tento typ příjímí měl tradici již ve středověku. V případě, že se u nás nachází několik stejně znějících místních jmen, je obtížné rozlišit konkrétní motiv vzniku příjmení. Ze slovotvorného hlediska mají podobu přídavného jména (*Praha – Pražský*) nebo jména obyvatelského (*Pražák, Pražan*). Tato skupina je také zastoupena mnoha příjmeními vzniklými z názvů českých osad, z německých názvů českých osad, z německých jmen osad německých nebo ze jmen národů, zemí a krajů (základem těchto jmen jsou choronyma a etnonyma).
3. Příjmení motivovaná **polohou, druhem** či **charakterem bydliště** a jeho lokalizací v terénu, dále i novostí obyvatele v místě – příjmení utvořená především z apelativ. Některá příjmení vychází z pomístních jmen (názvy neosídlených objektů).
4. Příjmení podle **vlastností tělesných a duševních, věku a příbuzenských vztahů** – též se jedná o rozsáhlou skupinu příjmení, která jsou utvořena z apelativ.
5. Příjmení podle **sociálního rozvrstvení, společenských poměrů**, feudálních, církevních a vojenských hodností, právních a majetkových vztahů – skupina je specifická tím, že mnoho příjmení patřících do této skupiny jsou cizího původu.
6. Příjmení z názvů **řemesel, různých zaměstnání a činnosti** člověka.
7. Příjmení z názvů **živočichů a rostlin**.
8. Příjmení z názvů **věcí, abstrakt, přírodních jevů** apod. – také se jedná o velmi rozsáhlou skupinu, protože tato příjmení jsou utvořena z apelativ vypovídajících o každodenním životě. Vedle jmen obecných jsou často utvořena i z přezdívek

na základě metafory nebo metonymie. Patří sem i příjmení, která byla utvořena z německých základů. Tato skupina se dále dělí na příjmení z názvů surovin, řemeslných výrobků, nástrojů, mincí, oděvů apod., dále z názvů jídel a potravinářských výrobků, pokrmů apod. a na příjmení z abstrakt, označení přírodních a atmosférických jevů, svátků, nadpřirozených bytostí, náboženské příslušnosti apod.

9. Příjmení vzniklá ze **slovesných pojmenování**, z označení různých **dějů** – příjmení z přičestí minulého (*Mazal*), z tvarů rozkazovacího způsobu (*Nepraš*), z podstatných jmen odvozených ze slovesných základů (*Mlčoch*), z přičestí trpného (*Chovan*) a z celých vět (*Nejezchleba*). Příjmení mohou mít formu podstatného jména, ale i jména přídavného vzniklého ze slovesných tvarů (*Skuhravý*).
10. Příjmení ze slov **nesklonných**, příslovcí, citoslovcí aj. – z přezdivek, které daného jedince charakterizovala, a to v případě, že něco stále říkal, prokládal jimi svou řeč.

Josef Beneš (1997) se zabýval německými příjmeními u Čechů. Třídí německá příjmení do tematických skupin a mnoha podskupin. Charakter díla je dán jeho rozsahem, jedná se o dílo, které vzniklo na základě autorových celoživotních studií. Při rozboru německých příjmení přihlíží k jejich tvarosloví, hláskosloví i slovtvorbě.

Dělení podle Beneše:

1. Německá příjmení Čechů z **osobních jmen**, která stejně jako česká vznikla z celých OJ, neobměněných OJ, derivací OJ a z jejich částí. U tohoto typu příjmení dochází k hláskovým změnám, např. redukční zánik hlásek ve středové části (*Arnd* z *Arnold*), současný zánik a zdvojení souhlásky (*Vollbrecht* z *Volkbrecht*), změna -a-, -o- > -e- (*Eckehart* > *Eckert*, *Ekr*), změna g > j (*Sifrid* ze *Sigifrid*), zánik souhlásek mezi dvěma samohláskami (*Gilbert* z *Gisilbert*). Dochází také k připodobnění souhlásek (Beneš, 1998: 145).

Tato skupina se dále dělí na příjmení z jednotlivých typů složených germánských OJ; ze složených germánských OJ se základem *richi*; z malých typů složených OJ; z hláskově počestěných OJ; z německých podob jmen biblických a jmen světců; z OJ s hláskovou redukcí; z částí OJ a z hypokoristik; složená příjmení obsahující OJ v základní nebo hypokoristické podobě; české prvky v německých příjmeních Čechů z OJ.

2. Německá příjmení Čechů z **toponym** a **jiných vlastních jmen** – rozbor těchto příjmení je obtížnější než u první skupiny, protože existuje mnoho podob zeměpisného jména (nářeční, zkomolené, hláskové a vzniklé etymologickým přeskupením). Za druhé je málo toponomastických prací, které by zachycovaly historický vývoj jednotlivých toponym a jejich nářeční podobu (Beneš, 1998: 199). Dále se tato skupina člení na příjmení z MJ, z předložkových pádů toponym, z pomístních jmen a obecných jmen zeměpisných; z etnonym, názvů krajín, zemí a států.
3. Příjmení z **apelativ** – z A označujících společenské a sociální vztahy, z A vztahujících se k člověku, vztahujících se k přírodě, z názvu věcí, z abstrakt, kolektiv, názvů náboženských představ aj.
4. Příjmení z **jiných slovních druhů** než substantiv – z adjektiv, která nejčastěji charakterizují osoby (podle tělesného vzhledu, nápadnosti vzhledu, podle vlastností a barvy pleti, eventuálně vlasů aj., podle povahových rysů apod.). Příjmení, která se u nás vyskytují, mají tři podoby: bez přípony, s příponou **-e** a **-er** (Beneš, 1998: 349); ze sloves – na rozdíl od češtiny se německá příjmení u nás nevyskytují v přičestí minulém, ze sloves v přítomném čase a z vět v minulém čase (Beneš, 1998: 335); z deverbativ; z neohebných slov.

Dále uvádíme třídění příjmení podle Moldanové (2015: 12–24), z něhož vycházíme i v této práci:

1. Skupina příjmení vzniklých z **rodných a křestních**, tj. **osobních jmen**

Moldanová se shoduje s Knappovou, že se jedná o velmi rozsáhlou skupinu. Tato příjmení jsou tvořena přibližně 150 českými příponami a vychází ze jmen apoštolů (př. *Jakub, Jan, Marek, Matouš, Šimon, Matěj, Petr*) a světců (*Martin, Mikuláš, Vavřinec, Florián* apod.). Další velkou skupinu tvoří příjmení, která jsou odvozena ze zaniklých nebo výjimečně používaných osobních jmen (*Erasmus, Vincenc, Blažej* a zejména *Benedikt* – výchozí pro příjmení *Beneš* a mnoho dalších odvozenin, jako *Bendl, Benda, Bendík, Beňa*).

Příjmení jsou odvozena mnoha příponami: **-s** (*Tom-s* z *Tom-áš*); **-is/-ys** (*Tom-is, Vondr-ys*), **-sa** (*Tom-sa*); **-ša**: (*Pe-ša*), **-ca** (*Má-ca*); **-č**: (*Jan-č*); se samohláskou: **-eč** (*Ond-eč*), **-ič** (*Havl-ič*); **-ač** (*Hod-ač*); **-ča** (*Jan-ča*) aj.; **-k**: (*Vo-k*); **-ák** (*Jan-ák*), **-ka** (*Pe-ka*); deminutivní přípona **-ek** (*Martínek*), zvláštní skupina OJ se skupinou hlásek **-tis-**, **-dis-**, po redukci vzniklo **-c-** (*Lacek* z *Ladislav*); další zdobňující

přípony **-ík, -ka; -ko**: ze jmen s příponou **-ek** obměněných Němci v jižních Čechách (*Vanko*); jinde Němci obměnili sufix **-ek** v **-ke** (*Vanke*); další produktivní přípona **-a** (*Bláh-a*); **-d** jen ve spojení se samohláskami (*Jan-oud*); **-da** se připojuje ke jménům zakončeným souhláskou (*Bar-da*); **-o** je přípona užívaná pro jména vzniklá z ustrnulého 5. pádu (*Kubo* z Kuba) a mnoho dalších.

2. **Příjmení z místních jmen** (MJ) – jedná se o rozmanitou skupinu příjmení. Méně častá jsou příjmení z ustrnulých předložkových pádů (*Skamene*), běžnější jsou z 1. pádu (*Bechyně*) a nalezneme zde i zdrobnělá příjmení (*Bechyňka*). Vedle 1. pádu jsou i příjmení z genitivu (*Chaloupek*) a pomnožná MJ se vyskytují v singuláru (*Klecan* z MJ *Klecany*).

Nejproduktivnější je přípona **-ský**. „*Na švu MJ a přípony -ský se mění souhláskové skupiny: splývání a zjednodušování (Borecký z Borek); příjmení z MJ německého původu se základním členem -berg, -burg odsouvají hrdelnici -g(-k): Vimberský z Vimperk*“ (Moldanová, 2015: 16).

Končí-li MJ na sufix **-ice** dochází k odsunutí koncovky (*Pardubský z Pardubice*), **-ín**; též se to stává u MJ s příponami **-ka, -ky, -na, -ná, -ec, -eč**. Z hlediska snazší výslovnosti se příjmení z MJ někdy rozšiřují (*Čistický z Čistá*).

3. **Příjmení z apelativ** – vznik příjmení z obecných jmen, která přibližují společenský, kulturní, hospodářský život našich předků. Jedná se o skupinu, která je velmi rozmanitá. Často se stává, že základním motivem vzniku příjmení byla přezdívka, která má silný expresivní ráz. Příjmení však mohou pouze popisovat a konstatovat skutečnost. Vzhledem k tomu, že se slovní zásoba neustále vyvíjí a vznikají nová pojmenování, ale zároveň zanikají jiná pojmenování, příjmení z apelativ často ztratí svůj původní význam a motivaci, vnímáme je pouze jako označení jedince.
4. **Příjmení ze slov cizího původu** – nejsou specifická pouze pro české prostředí, ale vznikají v prostředí, ve kterém dochází ke styku různých národních jazyků.

Analyzovaná příjmení v této práci jsou i slovenského a maďarského původu, a proto uvádíme i klasifikaci příjmení podle Majtána (2014: 13-42):

1. **Příjmení z křestních jmen** – Majtán uvádí, že mohou být tvořena ze jmen nejstarších biblických postav, ze jmen prvních lidí, patriarchů, proroků, archandělů a jiných - *Ábel, Absolon, Adam, Daniel, Dávid, Gedeon, Goliáš, Jozef, Michal* apod. Ze jmen, která mají latinskou nebo polatinštěnou podobu – *Adamus, Blasius, Paulus, Petrus* aj. Příjmení mohou být odvozena z ekvivalentů jmen – *Boldižár*

(*Baltazár*), *Fedor* (*Teodor*), *Choma* (*Tomáš*) a z mnoha domáckých podob osobních jmen. Například z domácké podoby jména *Benedictus* vznikla příjmení *Bena*, *Benáček*, *Beniač* a mnoho dalších. Na Slovensku je nejrozšířenější a nejoblíbenější jméno *Ján*, ze kterého vzniklo mnoho příjmení – *Jaňo*, *Janko*, *Janda*, *Janega*, *Janiga*, *Jankovič*, *Januch* aj. Pro Slovensko je příznačný sufix **-in** (*Ďurovkin*, *Pavlovkin*) a ze ženských jmen s příponou *-icha* vznikla příjmení jako *Adamišín*, *Fedorišín*, *Pališín* aj. Ženská jména s příponou *-aňa* byla východiskem při vzniku příjmení se sufixem **-ič** (*Jackanič*, *Savkanič* apod.). Další sufix uplatňující se na Slovensku je **-ák/ -iak**, ze kterých jsou odvozena příjmení synů podle jména matky (*Jankuliak*, *Savkuliak*, *Tomkuliak*). Jiné přípony, které tvoří patronymika jsou **-ov**, **-in** a **-ovie**. Patronymika jsou utvořena i příponami **-ec**, **-ík**, **-čík** (*Adamec*, *Ďurec*, *Gašparec*, *Janec*, *Adamík*), **-ač/-áč/-iač**, **-ič** (*Beniač*, *Budáč*, *Budiač*). Z domáckých podob jmen vznikla příjmení příponou **-o** (*Barto*, *Beňo*, *Laco*, *Macho*), **-ko** (*Adamko*, *Ferko*, *Franko*), **-čo** (*Adamčo*, *Benčo*, *Dančo*, *Jančo*). Suffixy příznačné pro východní Slovensko jsou **-co**, **-čík** (*Andrejco*, *Ivanco*, *Michalco*, *Šimco*; *Adamčík*, *Filčík*, *Ivančík*). Málo produktivními příponami jsou **-aj**, **-ej**, **-al**, **-at'** (*Balaj*, *Mikulaj*; *Balej*, *Lukej*; *Machal*, *Mital*; *Adamčať*, *Jančať*). I u Majtána je patrné, že se jedná o rozmanitou skupinu, ve které se uplatňuje mnoho přípon.

2. Příjmení podle zaměstnání – ze slovenských a do slovenštiny převzatých pojmenování zaměstnání vznikla tato příjmení *Bača*, *Bačo*, *Debnár*, *Gajdoš*, *Kolár*, *Kotlár*, *Žák*, *Žiak*, které jsou utvořené nulovým sufixem. Z maďarských názvů zaměstnání vznikla příjmení *Áč* (tesař), *Barát*, *Bodnár/Bognár*, *Mesároš*, *Molnár*, *Sabó*, *Sakáč* apod. Z německých názvů povolání jsou příjmení *Bauer*, *Binder*, *Drexler*, *Fendrich*, *Knap*, *Mauer*, *Müller* aj. Méně často jsou utvořena z latinských názvů povolání *Fáber*, *Fintor*, *Mensator*. Častější jsou genitivní podoby těchto latinských pojmenování v příjmeních *Fábry*, *Fidicinis*, *Figuli*, *Rehtoris*, *Textoris* apod. Přípony **-ík**, **-čík**, **-ek**, **-ko** a **-čo** nemají ve slovenských příjmeních deminutivní funkci, ale vyjadřují synovský vztah nositele příjmení k nositeli zaměstnání. Nejproduktivnější příponou je **-ík** (*Bednárík*, *Gazdik*, *Kadlečík*, *Ševčík*) a některá slovenská příjmení poukazují na polsko-slovenský kontakt (*Vengloš*, *Venglár*).

3. Příjmení podle příbuzenských vztahů – mnoho příjmení vzniklo ze slov *dedo* (*Ded*, *Dedo*, *Dedák*, *Dedik*, *Dedoš*) a *baba*, ve kterém došlo k posunutí významu, dříve význam „stará žena“ (*Babka*, *Babečka*, *Babáč*, *Babák*, *Babiak*, *Babej*). Další příjmení vznikla ze slov *brat* (*Bratík*, *Bratek*, *Bratko*), *zat'* (*Žec*, *Začko*, *Zetocha*). Příjmení, která jsou odvozena ze slov nenacházející se ve slovenštině nebo pouze na okraji, se těžko hledá jejich původ (*Devera* – patrně označuje příbuzenský vztah „mužův brat“, *Faška*, *Faško* – původ ve slově *faš* – „manžel ženiny sestry“, *Zolvík* a *Zolovčik* – *zolva* a *zolvica* – „neprovdaná mužova sestra“).
4. Příjmení podle společenského zařazení – tento typ příjmení mohl vzniknout i jako ironická přezdívka, která vyjadřuje negativní skutečnost. Například slovo *špán* již není ve slovenské slovní zásobě, ale znamená „župan“ a ve staré slovenštině význam „příslušník zemanského stavu, pán“. Příjmení vznikla například ze slova *zeman*, které označuje nižší stupeň šlechtického stavu (*Zeman*, *Zemanec*, *Zemaník*). Další příjmení jsou odvozena ze slova *kmeť*, které označuje starce (*Kmeť*, *Kmetek*, *Kmetík*, *Kmec*, *Kmeco* aj.). Zajímavé je slovo *želiar*, které je převzato z rakouské němčiny přes maďarštinu a označuje poddaného.
5. Příjmení podle původu – příjmení, která vyjadřují místní příslušnost nebo obyvatelská jména z místních názvů a mají formu přídavného jména.
6. Příjmení z obyvatelských jmen – produktivní příponou je **-an/-än**, **-en** (*Babčan*, *Bičan*, *Borovan*, *Breznen*, *Lisičan*, *Nitran*). Méně produktivní přípony jsou **-čan** (*Žilinčan*, *Zvolenčan*) a **-ák**, **-iak**, **-ík**, **-čák**, **-čár** – tyto přípony dávají příjmením expresivní ráz (*Čabiňák*, *Lhoták*, *Habovčik*). Další příponou je například **-ec** (*Babinec*, *Černovec*),
7. Příjmení z přídavných jmen utvořených z osadních názvů – jako u českých příjmení i u slovenských je nejproduktivnější přípona **-ský**, **-(c)ký** (*Branecký*, *Chropovský*, *Košovský*).
8. Příjmení z krajových obyvatelských jmen – maďarskou podobu mají příjmení zakončená na **-i/-y** (*Arvai*, *Liptai*, *Morvai*). Německý původ mají příjmení zakončená na **-er**, **-ár/-iar** (*Turcer*, *Zipser*, *Cipser*, *Cipciar*).
9. Příjmení z etnických a národních jmen – často jsou tato příjmení utvořena nulovou příponou (*Bosniak*, *Cigáň*, *Turek*, *Vlach*). Další přípony jsou **-ík**, **-čik**, **-ek**, **-ok**, **-úk**, **-čať**, **-ec**, **-ka**, **-ko**, **-ovič** a **-ič** (*Češko*, *Maďarič*, *Morávek*).

10. Příjmení podle vlastností – jedná se o početnou skupinu. Příjmení mohou být adjektivního typu (*Biely, Čierny, Drahý, Krivý, Zrebený*) nebo substantivního typu, která jsou tvořena rozmanitými příponami jako například **-aj** (*Hrabaj, Nechaj*), nulovým sufixem (*Dodrv, Nepráš, Vyskoč*). Produktivní přípona je **-a** (*Bujna, Skuhra, Tara, Zelena*). Uplatňují se i přípony jako **-áč, -ák/-iak** (*Belák, Bosák, Bradiak, Brziak*), **-ál'** a **-áň/-iaň** (*Beláň, Čuchráň, Zubáň*). Pro severní Slovensko je příznačný sufix **-oň** (*Bachroň, Bystroň, Tisoň*). Řídké jsou příjmení utvořena příponou **-oňa** (*Drgoňa*). Na Slovensku se nachází mnoho příjmení s příponou **-oš** (*Drahoš, Drdoš, Mokoš, Zlatoš*). Pro střední a východní Slovensko jsou příznačná příjmení s příponou **-ko** (*Belko, Holko, Hrabko*), ale méně častá jsou příjmení s příponou **-ka** (*Červenka, Holka, Surovka*). Pro východní Slovensko jsou příznačné přípony **-čo, -čák/-čiak, -čík** (*Hrubčo, Sivčo, Červenčík, Tarčík, Zubčík*). Majtán tuto skupinu dělí i do dalších podskupin - pojmenování ze země, přírody a přírodních jevů (*Hlina, Búrka, Snehota*), ze zvířat (*Borsuk, Cap, Kocúr, Chrt*), z náradí a nástrojů (*Bečka, Bočka, Motyka, Motyčka, Obuch*), z jídla a poživatin (*Bryndza, Cmar, Demikát, Haluška*), z částí oděvu (*Bačkor, Halena, Kučma, Širica*).

3 VÝZKUMNÁ ČÁST

3.1 Skupina příjmení vzniklých z osobních jmen

3.1.1 Z osobních jmen v plném tvaru

Osobní jméno bylo dlouho jediným nebo alespoň hlavním označením osoby, ještě v 18. století byly osoby řazeny v seznamech podle něho. Křestní a rodné jméno zahrnujeme podle Josefa Beneše pod termín osobní jméno. Příjmím a později příjmením se mohlo stát celé osobní jméno v plném tvaru:

Albrecht	u nás jako OJ u šlechty; význam jako <i>Albert</i> se změnou <i>-er-</i> > <i>-re-</i> Mol 27;
Ambrož	OJ z řeckého <i>ambrosioa</i> , latinská podoba jména je <i>Ambrosius</i> , česká varianta <i>Ambrož</i> Mol 27;
Barabáš	biblické křestní jméno aramejského původu; je odvozeno od <i>bar abbá</i> a značí syn otce; novozákonní <i>Barabáš</i> byl zločinec, místo nějž byl popraven Ježíš Mol 29;
Batysta	z OJ <i>Battista</i> italského původu; pravopisná podoba česká je podle výslovnosti; vyskytuje se v podobě <i>Batysta</i> i <i>Batista</i> (viz „Kde jsme“); je jich málo a jsou především zde na jihozápadě Čech (výklad MB);
Bohuslav	ze složeného OJ <i>Bohuslav</i> Knap 14;
Diviš	česká podoba řeckého OJ <i>Dionýsios</i> Mol 42;
Filip	z řec. OJ <i>filos hippos</i> Mol 50;
Goliáš	podle biblické postavy filištínského obra <i>Goliáše</i> ; též A goliáš = přezdívka velkému člověku Mol 56;

Havel	z OJ <i>Gallus</i> = obyvatel Galie; počestěno v <i>Havel</i> podobně jako Paulus v <i>Pavel</i> Mol 61;
Kašpar	orientální OJ = strážce pokladů; z lat. podoby jména <i>Casparus</i> > české <i>Kašpar</i> Mol 82; slovenské <i>Gašpar</i> Maj 18;
Klement	z lat. OJ <i>Clemens</i> Mol 84; další varianty <i>Klemens</i> , <i>Klemenz</i> , <i>Klementz</i> , <i>Klemenc</i> , <i>Klempt</i> Ben 164; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 240krát v 85 lokalitách; ²
Krištof	z řeckého OJ <i>Christoforos</i> Mol 95; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 1339krát v 306 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³
Michal	česká podoba hebr. OJ <i>Michael</i> Mol 118;
Stanislav	z OJ <i>Stanislav</i> Mol 174;
Symon	z hebr. OJ <i>Šimhón</i> , S vliv lat. a něm.; Sy- psáno bratrským pravopisem Mol 179;
Štěpán	z řec. OJ <i>Stefanos</i> ; u Olomouce a Litovle; A štěpán = křížala Mol 190;
Urban	z lat. OJ <i>Urbanus</i> Mol 203;

² <http://slovníky.juls.savba.sk>

³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.1.2 Z domácích podob osobních jmen

Příjmení z domácích podob osobních jmen jsou častá. Lze u nich těžko určit, zda jde o jméno po otci nebo o odvozeninu vlastního osobního jména. Doklady ukazují, že oba případy jsou možné, ale druhý je frekventovanější. Osobní jména se stávala příjmeními buď neobměněná (*Ambrož*), nebo obměněná. Obměny byly vytvářeny ze začátku jména (*Aleš*), nebo z konce (*Brož*), zřídka ze středu jména (*Ton z Antonín*) (Moldanová, 2015: 13):

Aleš	z první části domácí podoby OJ <i>Alexis, Albert, Albrecht</i> aj. <i>Al-</i> + <i>-eš</i> ; Mol 27;
Balvín	ze základu OJ <i>Baltazar</i> příponou <i>-vín</i> Svo 180; podobné jako <i>Balbín</i> ; na Slovensku se příjmení v roce 1995 nacházelo 5krát v pěti lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴
Bára	z první části OJ <i>Bartoloměj</i> ; <i>Bár-</i> + <i>-a</i> > <i>Bára</i> Mol 29;
Barták	z první části OJ aramejského původu <i>Bartoloměj</i> utvořené příponou <i>-ák</i> Mol 29;
Bartoš	varianta OJ <i>Bartoloměj</i> ; utvořené příponou <i>-oš</i> ; 33. nejčastější české příjmení Mol 29;
Bartůněk	deminutivum od OJ <i>Bartoň</i> , utvořené příponou <i>-oň</i> z OJ aramejského původu <i>Bartoloměj</i> a zdobnělé příponou <i>-ek</i> : <i>Bartoň</i> + <i>-ek</i> > <i>Bartóněk</i> > <i>Bartůněk</i> (se změnou <i>ó>uo>ů</i>) Mol 29;
Bartůšek	deminutivum od OJ <i>Bartoš</i> , utvořené příponou <i>-oš</i> z OJ <i>Bartoloměj</i> aramejského původu = Tolmajův syn, oráč; zdobnělé příponou <i>-ek</i> : <i>Bartoš</i> > <i>Bartóšek</i> > <i>Bartůšek</i> Mol 29;
Bašta	z druhé slabiky OJ <i>Sebastian</i> , <i>Bašt-</i> + <i>-a</i> > <i>Bašta</i> Svo 182; též z názvu části opevnění; z názvu domku rybníčního hajného Mol 30;

⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Benda	z první části OJ <i>Benedikt; Benjamin; Benno, Ben-</i> utvořené příponou <i>-da</i> Mol 30;
Bendík	z domácké podoby <i>Benda</i> OJ <i>Benedikt, Benjamin, Benno</i> ; utvořené deminutivní příponou <i>-ík</i> ; nář. = tlustý člověk; příjmení přezdívkového charakteru Mol 30;
Beneš	z první části OJ <i>Benedikt; Benjamin; Benno</i> ; utvořené příponou <i>-eš</i> ; v hanác. nář. A <i>beneš</i> = malá buchta, druh koláče; u židů překlad OJ <i>Baruch</i> Mol 30;
Bínek	z domácké podoby <i>Bína</i> OJ <i>Benedikt; e</i> zdlouženo a poté zúženo v <i>í</i> : <i>Béna > Bína</i> ; utvořeno příponou <i>-ek</i> ; Mol 31;
Blaha	z první části OJ <i>Blahoslav, Blahomil, Blažej</i> utvořeno příponou <i>-a</i> Mol 32;
Bláha	z první části OJ <i>Blahoslav, Blahomil, Blažej</i> ; dloužení kmenové samohlásky <i>-a-</i> ; utvořeno příponou <i>-a</i> ; Mol 32;
Blahník	utvořeno z domácké podoby <i>Blah-</i> + <i>-na</i> z OJ <i>Blahoslav, Blahomil, Blažej</i> ; utvořeno deminutivní příponou <i>-ík</i> : <i>Blahn-</i> + <i>-ík > Blahník</i> Mol 32;
Blahout	z první části OJ <i>Blahoslav, Blahomil, Blažej</i> utvořeno příponou <i>out < út</i> Mol 32;
Blažek	z OJ <i>Blažej</i> z řec. <i>Blasios</i> ; utvořené příponou <i>-ek</i> Mol 32;
Blažíček	z OJ <i>Blažej</i> z řec. <i>Blasios</i> ; utvořeno deminutivní příponou <i>-íček</i> Mol 32;
Boněk	z první části lat. OJ <i>Bonifác</i> utvořeno příponou <i>-ek</i> Mol 32;
Bořík	z první části OJ <i>Bořivoj, Bořislav</i> ; bořit = bojovat, přemáhat; deminutivní příponou <i>-ík</i> ; Mol 32;

Boška	z OJ <i>Bohuslav</i> apod., zkrácené <i>Boch-</i> + <i>-ek</i> > <i>Bošek</i> , další varianta <i>Boš-ka</i> (1410 Bozka Jacobus; též ž – š; může být i z OJ <i>Božetěch</i> apod.) Mol 33; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 69krát v 19 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵ příjmení ze jmen slovanských – <i>Boh/ Bůh, Bohuslav</i> Knap 14;
Bouší	ustrnulý 5. pád domácké podoby <i>Bohuš</i> z první části OJ <i>Bohuslav, Bohumil</i> Mol 33;
Brož	z druhé části OJ <i>Ambrož</i> Mol 34;
Brožek	z druhé části OJ <i>Ambrož; Brož-</i> + <i>-ek</i> > <i>Brožek</i> Mol 34;
Buchtela	zkrácené OJ <i>Budislav</i> apod. <i>Buch-ta</i> ; <i>Bucht-</i> + <i>-ela</i> > <i>Buchtela</i> Mol 35;
Burian Buryan	z OJ <i>Burian</i> Mol 36; vzniklo ze spojení „bůrný Jan“; dvě pravopisné varianty Knap 12;
Bursa	ze základu OJ <i>Burian</i> ; příponou <i>-sa</i> : <i>Bur-</i> + <i>-sa</i> > <i>Bursa</i> Mol 36;
Candra	z druhé části OJ <i>Alexandr</i> ; též z názvu ryby Mol 37;
Crha	již stč. jméno z OJ <i>Cyryl</i> , to z řeckého <i>Kyrylos</i> = pánův Mol 38;
Časta	ze stč. OJ <i>Častolov, Častobor, Častovoj</i> ; také z A <i>častě</i> = část, kus Mol 39;
Čech	ze jména národa; z první části OJ <i>Čechoslav</i> Mol 39;
Civán	z domáckého tvaru OJ začínajícího na <i>Ci-</i> ; též <i>Civín</i> ; ze sl. <i>civět</i> = netečně, strnule hledět Mol 38;
Dalík	z OJ <i>Dalata, Dal-</i> + deminutivní příp. <i>-ík</i> > <i>Dalík</i> Mol 41;

⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Daňha	ze jména <i>Daniel</i> ; podoba <i>Danihel</i> s vloženým <i>-h-</i> , aby nebyly vedle sebe dvě samohlásky; z varianty <i>Danihel</i> vznikla varianta <i>Daňha</i> Mol 41; OJ <i>Daniel</i> má několik variant jeho domáckých podob: <i>Daniel</i> , <i>Danihel</i> , <i>Daňhel</i> , <i>Danel</i> , patrně z domácké podoby <i>Daňhel</i> příponou <i>-a</i> vzniklo příjmení <i>Daňha</i> Maj 19;
Demeter	z řec. OJ <i>Démétrios</i> ; rusky <i>Dimitrij</i> Mol 42;
Douša	z první části OJ <i>Duchoslav</i> ; změna <i>-ch-</i> > <i>-š-</i> ; utvořené příponou <i>-a</i> ; zdloužené <i>ú</i> > <i>ou</i> Mol 43;
Ducháč	z první části OJ <i>Duchoslav</i> ; <i>Duch-</i> + <i>-áč</i> > <i>Ducháč</i> Mol 45; příjmení z abstrakt Knap 30;
Duchoň	z první části OJ <i>Duchoslav</i> ; <i>Duch-</i> + <i>-oň</i> > <i>Duchoň</i> ; vychází ze stč. A duch = dech Mol 45;
Důra	z žen. OJ řec. původu <i>Doroth(e)a</i> se zdloužením základu <i>ó</i> > <i>uo</i> > <i>ů</i> ; Mol 46;
Dušek	z OJ <i>Duchoslav</i> ; změna <i>-ch-</i> > <i>-š-</i> , přípona <i>-ek</i> Mol 46; na Slovensku se příjmení v roce 1995 nacházelo 512krát ve 110 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶
Ferenc	z maď. varianty OJ <i>František</i> Mol 49;
Fíla	patrně zdloužením první části OJ <i>Filip</i> z řec. <i>filos hippos</i> , ve slovníku Moldanové je pouze varianta <i>Fíla</i> Mol 50;
Gašek	z OJ <i>Haštal</i> a to z lat. <i>Castulus</i> ; patrně ze zkráceného <i>Haš-</i> + <i>-ek</i> > <i>Hašek</i> Mol 60; možná jiný výklad; z první slabiky <i>Ga-</i> OJ <i>Gabriel</i> , <i>Gallus</i> , zkrácením > <i>Gach</i> + <i>-ek</i> > <i>Gašek</i> ; ale nejisté;
Harazim	počeštěné znění OJ <i>Erazim</i> , <i>Erasmus</i> ; A <i>haras</i> = typ vlněné příze Mol 60;

⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Háša	zkrácené z první části OJ <i>Haštal</i> z lat. <i>Castulus</i> , utvořené příponou -a Mol 60;
Hašek	zkrácené z první části OJ <i>Haštal</i> z lat. <i>Castulus</i> = čistý, <i>Haš-</i> + -ek > <i>Hašek</i> Mol 60;
Havelka	zdrobnělé od základového <i>Havel</i> : <i>Havel-</i> + -ka > <i>Havelka</i> Mol 61;
Havlan	obměna OJ <i>Havel</i> příponou -an Mol 61;
Havlen	obměna OJ <i>Havel</i> příponou -en Mol 61;
Havlík	zdrobnělé z <i>Havel</i> příponou -ík Mol 61; na Slovensku se příjmení v roce 1995 nacházelo 501krát ve 121 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷
Havlíček	zdrobnělé z podoby <i>Havlík</i> < <i>Havel</i> příponou -ek : <i>Havl-ík</i> + -ek > <i>Havlíček</i> Mol 61;
Hodek	<i>Hod-</i> zkr. stč. OJ <i>Hodislav</i> apod.; z první části <i>Hod-</i> + -ek > <i>Hodek</i> Mol 65;
Hodoušek	<i>Hod-</i> zkr. stč. OJ <i>Hodislav</i> apod.; <i>Hod-</i> + -oušek (< stč. <i>-úšek</i>) > <i>Hodoušek</i> Mol 65;
Hokeš	z OJ počínajících skupinou <i>Ho-</i> příponou -k + -eš > <i>Hokeš</i> Mol 65;
Hošek	zdrobnělé z první části OJ <i>Hodislav</i> > <i>Hoch</i> , <i>Hoš-</i> + -ek > <i>Hošek</i> ; z lid. názvu ptáka volavky Mol 68;
Hron	snad odvozené z OJ <i>Hroznata</i> Mol 69;
Chalaš	snad z bibl. OJ <i>Michal</i> ; sotva ze západočeského nář. slovesa chalovat = jíst; <i>Chal-</i> + -aš > <i>Chalaš</i> Mol 71;
Chrstoš	ze starého slovanského OJ, utvořené příponou -oš (výklad MB);

⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Chval	z OJ <i>Bohuchval</i> , <i>Chvaliboh</i> apod., nebo snad překlad lat. OJ <i>Laudatus</i> , z MJ odvozených z těchto OJ Mol 73;
Jachna	ze zkráceného OJ začínajícího <i>Ja-</i> (<i>Jan</i> , <i>Jakub</i> , <i>Jarohněv</i> apod.) s příp. -ch ke zkrácenému <i>Jach</i> je připojena přípona -na > <i>Jachna</i> Mol 74;
Janda	z OJ <i>Jan</i> utvořené příponou -da ; z lat. <i>Johannes</i> a to z hebr. OJ <i>Jochánán</i> Mol 75; příjmení ze jmen hebrejských a aramejských Knap 17;
Janoud	z OJ jména <i>Jan</i> utvořené příponou -oud < <i>-úd</i> Mol 75;
Janoušek	z OJ <i>Jan</i> , <i>Jan</i> > <i>Janouch</i> + -ek > <i>Janoušek</i> Mol 75;
Jirásek	z OJ <i>Jiří</i> , z dom. podoby <i>Jíra</i> , odvozeno příponami -ás + -ek > -ásek : <i>Jirásek</i> (1563 <i>Jiří</i> , později <i>Jirásek</i>) Mol 77; z řec. stč. podoba <i>Juří</i> , v moravských dialektech <i>Jura</i> , <i>Jurásek</i> ;
Jiroušek	z OJ <i>Jíra</i> – z dom. podoby OJ <i>Jiří</i> , <i>Jir-</i> + -úšek > <i>Jiroušek</i> ; stč. <i>Juří</i> Mol 77;
Kavan	z OJ <i>Gavein</i> , hrdina rytířského eposu; z OJ začínajícího <i>Ka-</i> , <i>Ga-</i> Mol 82; na Slovensku v roce 1995 v podobě <i>Kaván</i> pouze jedenkrát v jedné lokalitě (Slovenské slovníky online); ⁸
Kodad	ze střední části OJ <i>Nikodem</i> , řec. <i>Nikodémos</i> ; příponou -ad Mol 87;
Kolman	OJ keltského původu; poustevník; u rodin s žid. předky ze Salamon; též z něm. <i>Kohlmann</i> = uhlíř Mol 89; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 118krát ve 34 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁹
Korch	patrně zkrácením z OJ <i>Kornelius</i> Knap 20;

⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Kotásek	snad z OJ <i>Chotěbor</i> nebo z OJ <i>Gottfried</i> Mol 92; <i>Kot-</i> + <i>-as+-ek</i> ; <i>-ásek</i> ; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 90krát ve 32 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁰
Kouba	z druhé části OJ <i>Jakub</i> zdĺoužením a pomocí formantu <i>-a</i> Mol 93;
Krejsa	z OJ <i>Krýsa</i> pomocí formantu <i>-a</i> z řec. <i>Chrysostomos</i> , z OJ lat. původu <i>Kristián</i> , diftongizace <i>-ý-</i> > <i>-ej-</i> Mol 95;
Krýcha	z OJ lat. původu <i>Kristián</i> , nebo z něm. <i>A Krieche</i> = slíva Mol 97; počeštěný pravopis; příjmení ze jmen řeckých – <i>Kristián</i> („křesťan“) Knap 18;
Kříž	stč. OJ <i>Kříž</i> Mol 98; příjmení ze jmen řeckých – <i>Kristián</i> Knap 18;
Kubín	ze druhé části OJ <i>Jakub</i> , <i>Kub-</i> + <i>-ín</i> > <i>Kubín</i> Mol 98;
Kubis	ze druhé části OJ <i>Jakub</i> , <i>Kub-</i> + <i>-is</i> > <i>Kubis</i> Mol 98; na Slovensku se v roce 1995 příjmení nacházelo 217krát v 61 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹¹
Květoň	z OJ <i>Florián</i> překladem a českou příponou <i>-oň</i> Mol 101;
Louda	nejčastěji snad novým pravopisem za <i>Lauda</i> (<i>Laudát</i> – z OJ <i>Laudatus</i>), čes. <i>Chval</i> Mol 103; též ze slovesa <i>loudat se</i> = pův. <i>toulat se</i> , později = pomalu jít, pomalu pracovat Mol 108;
Macek	z domácí podoby OJ hebr. původu <i>Matěj</i> – <i>Máca</i> ; <i>Mac-</i> + <i>-ek</i> ; <i>A macek</i> = dlouhý hoblík Mol 110;
Makas	ze zkráceného OJ řec. pův. <i>Makarius</i> = blažený, šťastný; přípona <i>-s</i> Mol 111;

¹⁰ <http://slovníky.juls.savba.sk>

¹¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Mára	zkrácené z OJ <i>Martin</i> = OJ ze jména římského boha války <i>Marta</i> ; nebo z OJ <i>Marek</i> z lat. OJ <i>Marcus</i> ; zdloužená samohláska <i>Már-</i> + -a > <i>Mára</i> Mol 113;
Marek	ze zkráceného lat. OJ <i>Marcus</i> ; <i>Mar-</i> + -ek > <i>Marek</i> Mol 113; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 1151krát ve 254 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹²
Mareš	z OJ <i>Marek</i> ; někdy odvoz. z OJ <i>Martin</i> ; z první slabiky <i>Mar-</i> + -eš > <i>Mareš</i> Mol 113;
Maron	odvoz. z OJ <i>Martin</i> – <i>Martin</i> alias <i>Marus</i> ; z první slabiky příponou -on Mol 113; Maj 17; sloven. A <i>marón</i> =plod jedlého kaštanu ¹³ ;
Maršík	z OJ <i>Marek</i> , <i>Martin</i> ; nejprve vzniklo <i>Mar-</i> + -eš a zdrobněním příponou -ík <i>Marš-</i> + -ík > <i>Maršík</i> Mol 113;
Martan	z OJ římského boha války <i>Marta</i> , z první části <i>Mart-</i> + -an > <i>Martan</i> Mol 138;
Maška	z OJ počínajících <i>Ma-</i> ; <i>Matěj</i> , <i>Mauritius</i> ; zkrácením vzniklo <i>Mach</i> a příp. -ka > <i>Mach-</i> + -ka > <i>Maška</i> Mol 114;
Matějka	z hebr. OJ <i>Mattithjáh</i> vzniklo počestěné <i>Matěj</i> a příponou -ka > <i>Matějka</i> Mol 114; vznik druhého osobního jména, předchůdce příjmení Knap 7; jméno po chalupě nebo po stavení (např. <i>Petr na Matějově gruntě</i> – z toho <i>Petr Matějka</i>) Knap 7;
Matoušek	z hebr. OJ <i>Mattithjáh</i> ; z něj též OJ <i>Matěj</i> a <i>Matyáš</i> ; zdrobnělé z domácí podoby <i>Mat-</i> + -úš > <i>Matouš</i> + -ek Mol 115;
Mikeš	z OJ <i>Mikuláš</i> , <i>Mik-</i> + -eš > <i>Mikeš</i> Knap 18;
Miklas	z OJ <i>Mikuláš</i> – <i>Mik-</i> > zdrob. příponou -l <i>Mikl</i> > <i>Mikl-</i> + -as Knap 18;

¹² <http://slovníky.juls.savba.sk>

¹³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Pavlík	z OJ lat. původu <i>Pavel</i> ; deminutivní přípona -ík Mol 136;
Peleška	z první slabiky OJ <i>Pelhřim</i> ; nebo A <i>pela</i> = větroplach; ze sl. <i>pelovat</i> = pelášit, utíkat Mol 137;
Pešek	z dom. podoby OJ <i>Petr</i> , z první slabiky zkrácením s příponou -ch > <i>Pech</i> , z něj s příponou -ek > <i>Pešek</i> , též z A <i>pešek</i> = obušek Mol 138;
Rašek	z OJ <i>Radoslav</i> , <i>Ratibor</i> , z první slabiky zkrácením s příponou -ch + -ek > <i>Rašek</i> ; též z něm. příd. jm. <i>rasch</i> = rychlý, obratný; varianta -ka zdobňující přípona; A <i>raška</i> = pták bramborníček, červenka, rehek; v slezském nář. <i>raška</i> = stará žena Mol 153;
Říha	z OJ <i>Řehoř</i> – česká podoba OJ řec. původu <i>Grégorios</i> ; zkrácené a počestěné <i>Řéha</i> zúžením <i>é</i> > <i>í</i> <i>Říha</i> Mol 163;
Samek	z první části OJ <i>Samuel</i> , <i>Sam-</i> + -ek > <i>Samek</i> Mol 164; na Slovensku se příjmení z domácké podoby OJ tvořilo častěji příponou -ek , na ST a V Slovensku příponou -ko Maj 56;
Spirek	z OJ <i>Spiridion</i> , česky <i>Duchoslav</i> ; zkrácené <i>Spir-</i> + -ek > <i>Spirek</i> Mol 173;
Stach	z domácké podoby OJ <i>Stanislav</i> , z první slabiky zkrácením s příp. -ch > <i>Stach</i> ; též z OJ <i>Eustach</i> ; z MJ <i>Stachovice</i> u Fulneku Mol 174;
Staněk	z domácké podoby <i>Stáňa</i> OJ <i>Stanislav</i> ; <i>Stan-</i> + -ěk > <i>Staněk</i> Mol 174;
Strašík	z OJ <i>Strach</i> nebo <i>Straš-</i> + zdobňující přípona -ík > <i>Strašík</i> Mol 176;
Šebesta	z OJ <i>Šebestián</i> , čes. podoba lat. OJ <i>Sebastian</i> = obyvatel města Sebasty; <i>Šebest-</i> + -a > <i>Šebesta</i> ; Mol 181;
Šimeček	zdrobnělé OJ <i>Šimon</i> , <i>Šim-</i> + -ek > <i>Šimek-</i> + -ek > <i>Šimeček</i> Mol 183;

Tomek	z první slabiky OJ <i>Tomáš</i> , to z aramejského <i>theómá</i> = dvojče, bliželec; příponou -ek > <i>Tomek</i> Mol 198; na Slovensku 469krát v 119 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁴
Troják	z domácké podoby OJ <i>Trojan</i> , <i>Troj-</i> + -ák > <i>Troják</i> Mol 200; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 133krát v 56 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁵
Trojan	OJ <i>Trojan</i> ; A <i>trojan</i> = trojče; též = mlýn se třemi stroji, podle domovního znamení (<i>U trojky</i> , <i>U trojky zlaté</i> apod.) Mol 200;
Tůma	z OJ <i>Tomáš</i> – domácká podoba <i>Tóm-a</i> > <i>Tuoma</i> > <i>Tůma</i> Mol 201;
Vácha	z OJ začínajících <i>Va-</i> (<i>Václav</i> , <i>Vavřinec</i>); z první slabiky složeného jména přidáním přípony -ch vzniklo <i>Vach</i> , formantem -a vznikl <i>Vácha</i> Mol 204;
Vachek	z OJ začínajících <i>Va-</i> ; <i>Vach-</i> + -ek > <i>Vachek</i> Mol 204;
Valenta	z OJ lat. původu <i>Valent-in</i> přidáním formantu -a : <i>Valenta</i> Mol 204; na Slovensku se nacházelo 325krát ve 109 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁶
Valeš	z první slabiky OJ <i>Valerián</i> , <i>Valentin</i> příponou -eš : <i>Valeš</i> Mol 205;
Vašíček	zdrobněním zkrácené části OJ <i>Václav</i> ; <i>Vach</i> + -ík > <i>Vašík</i> + -ek > <i>Vašíček</i> ; Mol 206;
Vonášek	z nářeční podoby OJ <i>Ondřej</i> – z první slabiky <i>On-</i> s protetickým <i>v-</i> ; <i>Von-</i> + -áš + -ek Mol 213;
Žižka	domácká podoba <i>Žiga</i> , <i>Žigo</i> , zdrobnělé <i>Žiž-ka</i> z OJ <i>Zikmund</i> , lat. <i>Sigismundus</i> Mol 227.

¹⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

¹⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

¹⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.1.3 Patronymika

Osobní jména, která se stávala příjmeními, často označovala vztah k otci:

Adamec	OJ utvořené příponou -ec ; řadí se mezi patronymika Mol 27;
Blahovec	z OJ <i>Blahoslav, Blahomil, Blažej; Bláha</i> > <i>Bláhov</i> (syn) + -ec ; přípona -ovec charakterizuje patronymika Mol 32; na Slovensku se příjmení vyskytovalo v roce 1995 134krát ve 37 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁷ příjmení ze jmen slovanských, <i>Blaho, Blahoslav</i> , přípona -ovec Knap 14;
Hůlovec	z hypokoristika <i>Hůla</i> a to z OJ začínajícího na <i>Hol-</i> + -ovec Mol2, 88;
Jakubů	z OJ <i>Jakub</i> ; v některých případech z MJ <i>Jakubovice, Jakubice, Jakubov</i> apod. Mol 74; přípona -ů přivlastňující rodině vznikla hláskovým vývojem <i>-ov</i> > <i>uov</i> > <i>-ův</i> > -ů ; patří k patronymikům: původně <i>Jakubov</i> > <i>Jakubův</i> > <i>Jakubů</i> Knap 16;
Machovec	z hypokoristika <i>Mach</i> (vzniklo zkrácením jmen <i>Martin, Matěj, Marek</i> a připojením přípony <i>-ch</i>); přidáním přípony -ovec : -ov (<i>Machov syn</i> > <i>Machův syn</i> , příd. jm. přivl.) + přípona -ec : <i>Machovec</i> ; patronymika označovala syny podle otců, psl. původu byly sufixy -(ov)ic, -ov, -ovec . Též z MJ <i>Machov</i> u Police n. Metují, <i>Machovice</i> u Českého Krumlova, u Ledče n. Sázavou Mol 110;
Vítovec	z OJ lat. původu <i>Vitus</i> > <i>Vít</i> příponou -ov / <i>Vítův syn</i> , příd. jméno přivl. + přípona -ec : <i>Vítovec</i> Mol 210; též obyv. jm. z MJ <i>Vítov, Vítová, Vítovice</i> nebo z příd. jm. přivl. Mol 210;

¹⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Příjmení tohoto typu nejčastěji vznikala z domácích podob osobních jmen. Mohou být z první části OJ (Maron, Rašek, Tomek aj.) nebo z druhé části OJ (Kouba). Z první části OJ je utvořeno 105 příjmení, zatímco z druhé části OJ je jich pouze 10. Z plného tvaru OJ jsou příjmení zastoupena 17 výskyty a z patronymik 6.

3.2 Příjmení z místních jmen, z názvů národních a obyvatelských

Již od středověku bylo obvyklé označovat člověka podle místa jeho původu či majetku, a to u šlechty i u měšťanů. Na rozdíl od skupiny příjmení z osobních jmen, která vytváří velká hnízda odvozenin, příjmení z místních jmen (dále jen MJ) se vyskytují v menších skupinách (Moldanová, 2015: 16).

3.2.1 Z proprií

Baloun	z obyvatel. jména <i>Valon</i> > <i>Baloun</i> , záměna <i>v</i> za <i>b</i> ; základem těchto příjmení jsou tzv. choronyma (jm. větších obydlených nebo neobydlených celků) nebo etnonyma (jm. kmenů, národů, označující nejčastěji původ prvotního nositele) Knap 24;
Babor	české příjmení z označení Bavora, etnonymum Ben 237; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 3krát ve 2 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁸
Brodec	z druhého výrazu MJ (Havlíčkův Brod aj.) příponou <i>-ec</i> ; též <i>A brod</i> = přechod přes řeku Mol 34;
Budínský	z MJ <i>Budín</i> ; přípona <i>-ínský/ -ský</i> ; nebo ze stč. OJ <i>Chotěbud</i> , <i>Budivoj</i> , <i>Budimír</i> ; příp. z <i>A buda/bouda</i> Mol 35;
Bystričan	v Mol pouze varianta <i>Bystřičan</i> , utvořeno příponou <i>-an</i> , z častého MJ Mol 36;

¹⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Čeřovský	z MJ <i>Čeřov</i> příponou -ský Knap 23;
Dubský	z MJ <i>Dub, Dubá, Dubí, Dubsko, Duby, Dub-</i> + -ský > <i>Dubský</i> Mol 45;
Frýdek	z MJ, pravopisná podoba česká podle výslovnosti <i>Frýd-</i> + -ek > <i>Frýdek</i> Mol 53,54; též z první části složeného OJ <i>Fridrich</i> > <i>Frida</i> utvořeno českou příp. -a ;
Houštecký	v Mol pouze varianta <i>Houštěcký</i> –z MJ, též z A <i>houští</i> Mol 68;
Hrádel	z MJ <i>Hradec</i> příponou -el Mol 68;
Hradský	z MJ <i>Hradec</i> příponou -ský Mol 68;
Kouřim	z MJ, s nulovým sufixem Mol 93;
Lisický	z MJ <i>Lysice</i> , nebo <i>Lisice</i> příponou -ký , příjm. slovenského, ale i moravského původu Maj 38;
Litvan	příjmení vyjadřující původ obyvatele z Litvy Maj 117;
Lužný	z MJ <i>Luže</i> u Vysokého Mýta, rozšíření MJ v příjmení <i>Luž-</i> + -ný > <i>Lužný</i> ; též z nář. A <i>luža</i> = louže; Mol 109;
Moravec	Jan Frýdecký jinak <i>Moravec</i> ; = Moravan Mol 120; příjmení ze jmen národů, zemí a krajů Knap 24;
Nárovec	z MJ <i>Vnarovy</i> u Vimperka; zjednodušení souhláskové skupiny <i>Vnarovy</i> > <i>Nárov-</i> + -ec > <i>Nárovec</i> Mol 124;
Oulický	z MJ <i>Úlice</i> , změna <i>ú</i> > <i>ou</i> Mol 132;
Podlešák	z MJ <i>Podlešín, Podleší</i> ; označení obyvatele příponou -ák ; též z názvu krajiny Mol 143;

Podracký	z MJ <i>Podhradí</i> ; kdo bydlel pod hradem Mol 143; zjednodušení souhláskových skupin + artikulační spodoba <i>ds > c</i> : <i>Podhradský > Podracký</i> ; příjmení utvořené z osadních názvů příponou <i>-ský</i> Maj 38; na Slovensku se příjm. <i>Podracký</i> nacházelo v roce 1995 17krát v 52 lokalitách (Slovenské slovníky online); ¹⁹
Podskalský	z MJ <i>Podskalí</i> , utvořeno příponou <i>-ský</i> , která je příznačná pro tvoření příjmení z MJ; kdo bydlel pod skalou Mol 144; příjmení motivovaná polohou Knap 25;
Popelínský	z MJ <i>Popelín</i> ; <i>Popel-</i> + <i>-(ín)ský > Popelínský</i> nebo z A <i>popel</i> Mol 146;
Pořický	z MJ <i>Poříčí</i> ; za <i>Poříčský > Pořický</i> –zjednodušení souhl. skupiny <i>čs > c</i> Mol 146;
Potůček	z MJ <i>Potok</i> , <i>Potok-</i> + deminutivní přípona <i>-ek > Potóček > Potůček</i> ; z A Mol 147;
Rožánek	z MJ <i>Rožany</i> u Šluknova, utvořeno deminutivní příponou <i>-ek</i> ; A <i>rožánek</i> = rohatá ovce Mol 159;
Šved'uk	patrně z národního jm. <i>Švéd</i> ; A <i>švejda</i> = hrubý člověk; těž srov. sl. <i>švejdat</i> = šmatlat, pajdat; <i>švejdovat</i> = jirchářský termín Mol 193; utvořeno příponou <i>-uk</i> ;
Turek	z národního jména; podle domovního znamení Mol 201; etnická příslušnost s nulovým sufixem Maj 40;
Vojtěchovský	z MJ <i>Vojtěchov</i> u Dubé, Hlinska a Litovle, <i>Vojtěchov-</i> + <i>-ský > Vojtěchovský</i> Mol 212;
Žitňanský	patrně z MJ <i>Žitná</i> , z obyvatelského jm. <i>Žitňan</i> příponou <i>-ský</i> Mol 226; <i>Žitňany</i> byla obec na Slovensku, zanikla.

¹⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.2.2 Z apelativ

Březina	nář. A <i>březa</i> = bříza; <i>březina</i> – březový háj; časté MJ Mol 34; příjmení motivovaná lokalizací v terénu Knap 25;
Hájek	z A <i>hájek</i> = pastýř koní; zdrob. příjm. <i>Háj</i> příponou <i>-ek</i> Mol 58;
Hora	stč. A <i>hora</i> , též = les Mol 67;
Horák	z názvu obyvatele hornaté části země; 9. nejčastější české příjmení; kdysi v Praze <i>horák</i> = prodavač dřevěného náradí Mol 67;
Horejš	z příd. jm. <i>hořejší</i> Mol 67;
Horal	z názvu obyvatele hornaté části země; přípona <i>-al</i> Mol 67;
Novák	označení nového usedlíka, souseda; též švec šijící jen novou obuv apod.; nejčastější české příjmení Mol 128; příjmení motivovaná polohou či druhem bydliště Knap 25; příjmení z názvů řemesel, různých zaměstnání a činnosti člověka Knap 27;

Příjmení z MJ jsou rozdělena podle toho, zda vznikla z proprií nebo apelativ. Převažují příjmení vzniklá z proprií (27 výskytů). Zajímavým příjmením je Nárovec, které vzniklo z pojmenování Vnarovy, které se nachází kousek od Vimperka. Z apelativ vznikla příjmení v 8 případech.

3.3 Příjmení z apelativ

Jedná se o rozmanitou skupinu, patří sem příjmení z podstatných jmen, přídavných jmen, sloves, příslovčí částic a citoslovcí. Vzniká několik věcných skupin.

3.3.1 Příjmení z názvů povolání, nástrojů a výrobků

Balabán	z tatarského A = vycpaný tetřívěk (lovecká návnada) Mol 29;
Bečvář	A bečvář = řemeslník vyrábějící bečky, bednář Mol 30;
Bečvařík	zdrob. příjm. <i>Bečvář</i> příponou -ík Mol 30;
Bednařík	z A podle zaměstnání – bednář; zkrácení kmenové samohlásky <i>-á-</i> > <i>-a-</i> , <i>Bednář-</i> + deminutivní přípona -ík > <i>Bednařík</i> Mol 30; na Slovensku dvě podoby <i>debnár</i> i <i>bednár</i> (opravář sudů, kádí apod.), v češtině <i>bednář</i> Maj 28; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 199krát ve 44 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²⁰
Císař	z A označujícího nositele titulu, nebo přezdívka;
Čep	A <i>čep</i> = zátka sudu, část hřídele Mol 39;
Čepelák	A <i>čepel</i> = nabroušená část nože, sekery, meče apod.; <i>Čepel-</i> + -ák > <i>Čepelák</i> Mol 39;
Čepička	z A <i>čepice</i> podle zaměstnání – výrobce čepic apod.; <i>Čepic-</i> + -ka > <i>Čepička</i> Mol 39;
Drábek	z A <i>dráb</i> = původně pěší voják; zřízenec; dozorce při robotě; <i>Dráb-</i> + -ek > <i>Drábek</i> Mol 43;

²⁰ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Drabeš	z A <i>dráb</i> = původně pěší voják; zřízenec; dozorce při robotě; <i>Drab-</i> + <i>-eš</i> > <i>Drabeš</i> Mol 43;
Dvořák	z A podle zemědělského zaměstnání – velký sedlák, hospodář velké usedlosti, svobodník dříve též dvorský služebník Mol 46;
Flaška	A <i>flaška</i> = láhev Mol 51; mohlo vzniknout jako přezdívka;
Frček	z A <i>frček</i> = knoflík, cvoček; též zdobné příjm. <i>Frk</i> ; ze sl. <i>frčet</i> , vydávat frčivý zvuk, rychle utíkat Mol 52, 53;
Fojtík	<i>Fojt</i> – na východní Moravě rychtář; někdy svobodník; ve středověku vyšší úředník; <i>Fojtík</i> – někdy zástupce <i>fojta</i> ; též obecní sluha; deminutivní přípona <i>-ík</i> Mol 51; též zástupce rychtáře Ben 89;
Hamerník	kovář v hamru, tj. v kovárně s bucharem poháněným vodou Mol 59;
Harenčák	z A (<i>h</i>) <i>arenda</i> = nájem; krčma, nájemné stavení; obyvatel harendy; utvořené příponou <i>-ák</i> Mol 60;
Hejtmánek	A <i>hejtman</i> = vojenský velitel, v rakouské armádě setník; zdobňující přípona <i>-ek</i> Mol 62;
Helma	z A; podle tvaru hlavy; snad výrobce helem apod. Mol 62;
Heřta	ze stč. A podle povolání – <i>heršt</i> = primas; představený, <i>Heřt-</i> + <i>-a</i> > <i>Heřta</i> Mol 63;
Houdek	z A podle zaměstnání – <i>houdek</i> = houslista; dosud nářečně na Chodsku Mol 68;
Hrneček	z A podle zaměstnání – hrnčič, <i>Hrnc-</i> + deminutivní přípona <i>-ek</i> > <i>Hrneček</i> Mol 69;

Hudeček	z A podle zaměstnání – <i>hudec</i> = hráč na strunný nástroj, <i>Hudec-</i> + deminutivní přípona -ek > <i>Hudeček</i> Mol 70; na Slovensku příjmení podle zaměstnání – ve starší slovenštině <i>hudeček</i> = student Maj 31; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 167krát v 65 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²¹
Jančar	z A <i>janičár</i> = pěší turecký voják; na Moravě druh bot Mol 75; příjmení slovenského původu, ve slovenštině <i>janičiar</i> – varianta <i>Jančár</i> Maj 66;
Kočí	z A <i>kočí</i> podle zaměstnání Knap 27;
Kolář	z A <i>kolář</i> podle zaměstnání – výrobce loukoťových kol Mol 88; příjmení z názvů řemesel, různých zaměstnání a činnosti člověka (skutečné či jen zamýšlené) Knap 27;
Kordík	z příjmení <i>Korda</i> – z A <i>kord</i> = druh sečné a bodné zbraně; provaz; <i>Kord-</i> + deminutivní přípona -ík > <i>Kordík</i> Mol 91;
Košnar	z A podle zaměstnání – <i>košnar</i> = košíkář; z MJ <i>Košov</i> u Jablonce, též něm. <i>Koschen</i> , a z MJ <i>Koschen</i> v polském Slezsku Mol 92;
Kotlík	z A <i>kotel</i> podle názvu výrobků – utvořeno deminutivní příponou -ík Knap 29;
Kovařík	z A podle zaměstnání, <i>Kovář-</i> + deminutivní přípona -ík > <i>Kovařík</i> Mol 93;
Kramář	z A podle zaměstnání – <i>kramář</i> = obchodník v drobném zboží Mol 94;
Kraml	z A označující předmět – <i>kramle</i> = skoba; někdy z poněkud podobu MJ <i>Kramola</i> Mol 94; <i>kraml</i> je označení rodu mužského, <i>kramla</i> označení rodu ženského = skoba Ben 90; příjmení z názvů kovových nástrojů, tesařská skoba Ben 320;

²¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Krejčí	z A podle zaměstnání – <i>krejčí</i> = původně obchodník suknem: krájel je z kusu Mol 95;
Kroupa	z A označující mlýnský výrobek, snad přezdívka mlynáři, <i>krupaři</i> apod. Mol 96;
Markytán	do slovenského jazyka z italštiny, patrně též do češtiny, označuje prodavače potravin a nápojů ve vojsku, ve vojenských táborech a při výpravách, doloženo ze 17. a 18. století, dnes již jako historismus Maj 82;
Mistr	patrně z latin. A <i>magister</i> a střhn. <i>meister</i> ; podle zaměstnání;
Mohyla	z A <i>mohyla</i> = pohřební pahorek Mol 120;
Ouředník	z A podle zaměstnání – panský hospodářský a správní úředník Mol 132; pravopis jako výsledek jazykového a společenského vývoje: zachycena diftongizace náslovného <i>ú</i> > <i>ou</i> – <i>Ouředník</i> Knap 146;
Procházka	z A <i>procházka</i> = přeneseně řezník (procházel vesnicemi za nákupem dobytka); též vandrovní tovaryš; zahaleč Mol 148;
Řezanka	z A <i>řezanina</i> , <i>řezanka</i> , něco řezaného; nařezaná píce Mol 162;
Řezník	z A <i>řezník</i> podle zaměstnání, varianta <i>Řezníček</i> = mladý řezník Mol 162;
Sakař	z A podle zaměstnání – <i>sakař</i> = patrně výrobce sítí na ptáky a na ryby Mol 164;
Smola	z A <i>smola</i> = míza jehličnatých stromů; výrobek z pryskyřice; z přezdívky pomalému člověku (<i>táhne se jak smola</i>) Mol 171;
Socha	ze stč. A <i>socha</i> = tyč, dřevěný sloupek, kleč pluhu Mol 172;

Soukup	z A <i>soukup</i> = překupník; kdo spolu s někým něco koupil; dohazovač, donašeč, svědek Mol 173;
Ševčík	zdrobnělé A <i>švec</i> ; tvar <i>Ševc-</i> vznikl vlivem pohybného <i>-e-</i> jerového původu, které mění pozici při skloňování; <i>Ševc-</i> + -ík > <i>Ševčík</i> Mol 182;
Šinákl	A <i>šinákl</i> = člun; přeneseně velká bota Mol 183;
Škopek	z A <i>škop</i> = dřevěná nádoba, škopek; u Opavy a Přerova nář. = skopec, <i>Škop-</i> + -ek > <i>Škopek</i> Mol 184; příjmení s nelichotivým příznakem – kdo do všeho šťourá Knap 178;
Švec	z A podle zaměstnání –švec; též ryba ježdík a lín; přeneseně rychlý a pohyblivý člověk, nářeč. podoba <i>Šefc</i> Mol 193;
Tesař	podle zaměstnání Mol 196;
Tříska	z A <i>tříska</i> ; přezdívka hubenému; srov. rčení: <i>tenký jako tříska</i> Mol 201;
Uhlík	zdrobnělé z A <i>uhel</i> příponou -ík ; nář. též sýkora uhelníček Mol 202;
Uhlíř	podle zaměstnání – <i>uhlíř</i> pálí v milířích uhlí Mol 202;
Votruba	z A (<i>v</i>) <i>otruby</i> = slupky z obilí; protetické <i>v-</i> Mol 215; může být i nelichotivá přezdívka;
Vlasák	nákupčí vlasů (pro výrobu paruk); též z označení <i>vasatého</i> člověka; příponou -ák Mol 211;
Zoubek	zdrob. A <i>zub</i> ; změna <i>-ú-</i> > <i>-ou-</i> ; deminutivní přípona -ek Mol 224;
Žlábek	z A <i>žlab</i> = koryto, též = úžlabina, <i>Žlab-</i> + -ek > <i>Žlábek</i> – zdrobnělé, dloužení kmenové samohlásky <i>-a-</i> > <i>-á-</i> ; patrně i z MJ Mol 227;

3.3.2 Příjmení z názvů zvířat

Bejček	zdrob. A <i>bejk</i> příponou -ek ; diftongizace -ý- > -ej- Mol 30; může být i přezdívka;
Beran	z A <i>beran</i> ; přezdívka paličáku Mol 31; skupina příjmení ze jmen savců, ptáků a jiných živočichů Knap 28;
Beránek	zdrobnělé příjmení <i>Beran</i> deminutivní příponou -ek ; označuje člověka mírného a pokorného Mol 31;
Blecha	z názvu hmyzu; přezdívka malému nebo pohyblivému člověku Mol 32;
Bočan	ze stč. A <i>bočan</i> = čáp; srov. slovensky, polsky <i>bocian</i> Mol 32;
Brabec	z A <i>brabec</i> se záměnou první retnice za <i>vrabec</i> Mol 33; varianty se souhláskou <i>b</i> na začátku slova mají příjmení <i>Brabec</i> , <i>Brablec</i> , <i>Brablík</i> , <i>Brablik</i> , <i>Bráblík</i> Maj 102;
Býček	zdrob. A <i>býk</i> příponou -ek ;
Czerwenka	z příd. jm.; zdrobnělina z A názvu ptáka, též A <i>červenka</i> = červená půda, dobytčí nemoc aj. Mol 39; psáno starším pravopisem <i>č = cz</i> , <i>v = w</i> ; příjm. podle vlastnosti, přípona -ka , méně častá na Slovensku Maj 45; ve tvaru <i>Červenka</i> se na Slovensku nacházelo v roce 1995 631krát ve 146 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²²
Čapek	z A <i>čáp</i> = pták; A <i>čapa</i> = velká noha, tlapa, <i>Čap-</i> + -ek > <i>Čapek</i> Mol 39;
Čejka	z A názvu ptáka, změna vlivem přirozeného rodu; též dom. podoba stč. OJ <i>Bolečej</i> , <i>Bohučej</i> , <i>Čajan</i> (sl. <i>čajati</i> = čekat, doufat) Mol 39;
Čermák	lid. název ptáka <i>rehka</i> Mol 39;

²² <http://slovníky.juls.savba.sk>

Had	z A <i>had</i> ; též přezdívka dlouhánu, ale i falešníku; ve středověku bořící stroj; podle domovního znamení; ze stč. sl. <i>hadit</i> = tupit Mol 58;
Harvalík	z A i příjm. <i>Havran</i> – přesmyk <i>vr</i> > <i>rv</i> – <i>Havran</i> > <i>Harvan</i> Mol 60; též ze zdomácnělé podoby křestního jména německého původu s kmenem <i>Hart</i> - Ben 108;
Holub	A <i>holub</i> = název ptáka; přenes. ten, kdo se napaňuje; volatý člověk, milovník holubů Mol 66;
Houska	zdrob. příjm. <i>Housa</i> příponou -ka ; nář. místo A <i>husa</i> Mol 68;
Hrdlička	z A názvu ptáka charakteristického hlasu, příslovečně spojovaného s milostným dvořením Mol 69; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 300krát v 70 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²³
Karásek	z názvu ryby, <i>Karas</i> - + deminutivní přípona -ek > <i>Karásek</i> ; též z OJ <i>Karel</i> Mol 81;
Komár	z názvu hmyzu; přezdívka hubenému člověku Mol 89;
Kukačka	z A <i>kukačka</i> = název ptáka, květiny Mol 99;
Kůs	nář. A <i>kůs</i> = kos (pták) Mol 100;
Myšák	zhrub. A <i>myš</i> ; myšák = káně Mol 123;
Pinkava	z nář. podoby A pěnkava – <i>pinka</i> ; užší výslovnost -e- > -i- Mol 140;
Slavík	z názvu ptáka Knap 28;
Sova	z A <i>sova</i> = název ptáka; přenes. člověk s kulatýma očima; mrzout; z přezdívky pekařům (<i>bdí v noci jako sovy</i>); mor. nář. <i>sova</i> = pant na dveřích; ze sl. <i>s(u)ovat</i> = sunout Mol 173;

²³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Strnad	z A strnad = pestrý pták Mol 176; příjmení vzniklé podle názvů ptáků Maj 46; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 50krát v 19 lokalitách v podobě Strnád (Slovenské slovníky online); 24
Sýkora	z názvu ptáka; přezdívka člověku pohyblivému, pestře oblečenému; <i>sýkora</i> v argotu = strážník Mol 179;
Vlček	z A vlč = podřadné sukno; zdobně od A vlk příponou -ek Mol 211;
Zezula	z A <i>zezula</i> za žežulka = kukačka Mol 222.

3.3.3 Příjmení z názvů rostlin a jejich částí, z názvů drobných dřevin

Borovka	z názvu stromu příponou -ka Mol 32; nár. i <i>borůvka</i> ;
Dub	z názvu stromu; též z MJ Mol 45;
Doubek	podle názvu stromu; zdrob. A <i>dub</i> , znamená nejen malý dub, ale také pěkný dub, mladý dub apod.; diftongizace <i>-ú-</i> > <i>-ou-</i> , deminutivní přípona -ek Mol 43;
Fiala	z názvu květiny; též podle barvy Mol 50;
Hrach	A <i>hrách</i> ; zkrácení kmenové samohlásky <i>-á-</i> > <i>-a-</i> Mol 69;
Hruša	A <i>hruš</i> = hrušeň; příponou -a Mol 69;
Oliwa	z názvu stromu; podle tvaru plodu olivy Mol 130; zachování staré grafické podoby (výklad MB);
Růžička	zdrob. A <i>růže</i> příponou -ička Mol 160;

²⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.3.4 Příjmení ze jmen označujících věk, vzrůst a příbuzenské vztahy

Batík	z A <i>baťa</i> , <i>báťa</i> = bratr, příbuzný, druh; zdrobnělé příponou -ík : <i>Batík</i> ; přenes. A nář. = přílišný dobrák; nemehlo, hlupák Mol 30; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 25krát ve 14 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²⁵
Čada	stč. A <i>čad</i> = hoch, jinoch; <i>čada</i> , <i>čáda</i> = dívka; někdy z A <i>čad</i> = čoud; přenes. = snědý člověk Mol 38;
Děd	z A <i>děd</i> = stařec, s nulovým sufixem Mol 41;
Kmetek	z A <i>kmet</i> = stařec, <i>Kmet-</i> + <i>-ek</i> > <i>Kmetek</i> Mol 86; <i>kmet'</i> z lat. slova <i>comes</i> = člen královské družiny, k označení různých vysokých hodností a funkcí; ve staré slovenštině význam „starého, zkušeného a váženého člověka, stařešiny“ Maj 35;
Zídek	stč. zět, jzč. <i>zet</i> = zeť, stč. i švagr, zdrobnělina <i>Zítek</i> / <i>Zídek</i> Mol 222; příjmení podle příbuzenských vztahů Maj 34;

3.3.5 Příjmení ze slovesného pojmenování, podle dějů

Berka	již stč., kdo bezprávně bere, lupič; StčS, MSS, ESSČ ²⁶ ;
Broukal	z příčestí minulého činného slovesa <i>broukat</i> ;
Bubal	ze slovesa <i>bubat</i> = bubřet Mol 34; jako příjm. něm. původu ze střhn. <i>buobe</i> = chlapec, neukázněný člověk, je hodnotí Ben 285;
Bublík	zdrobnělé příjmení <i>Bubla</i> příponou -ík Mol 34;

²⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

²⁶ *Elektronický slovník staré češtiny* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2006– [cit. 1. 9. 2018]. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz>

Čadil	ze slovesa <i>čadit</i> Mol 38;
Čurda	ze sl. <i>čurīt se</i> = šklebit se, utvořeno příponou -da Mol 41;
Cvrk	z citoslovce napodobující různé zvuky Knap 32; konverzí ze slovesa cvrkat;
Dohnal	z přičestí minulého slovesa <i>dohnat</i> Mol 43;
Doležal	z přičestí minulého: <i>Doležel, Doležal</i> ; přezdívka lenochům Mol 43;
Dostál	z přičestí min. slovesa <i>dostat</i> (dar) = obdržet nebo dostát (slibu) = dodržet (slib) Mol 43;
Drha	ze sl. <i>drhat</i> = chvět se, trhat, škubat; konverzí s formantem -a Mol 44;
Founě	ze sl. <i>funět</i> , dříve i <i>founět</i> ; = náfuka Mol 52;
Frk	ze sl. <i>frkat</i> = vydávat nosem zvuky; na Moravě = letět, jít rychle, mrštit Mol 53;
Frnka	ze sl. <i>frnět</i> = odfukovat, frkat Mol 53; přípona -ka ;
Frnoch	ze sl. <i>frnět</i> nebo z A <i>famfrnoch</i> = ozdoba; mrňous; utvořené příponou -och Mol 53;
Fučík	ze sl. <i>fučet, fičet</i> ; ztřeštěný člověk; utvořené příponou -ík Mol 54;
Funda	ze sl. <i>funět</i> ; utvořené příponou -da Mol 54;
Hasan	sl. <i>hasat</i> = rejdit (u Boskovic); <i>Has-</i> + -an > <i>Hasan</i> Mol 60;
Hrabák	ze sl. <i>hrabat</i> = shrnovat hráběmi, přenes. chamtivě shánět, snažit se; příponou -ák Mol 68;
Hradil	příč. sl. <i>hradit</i> = opevňovat, oplocovat, bránit, platit apod; v pivovarské mluvě <i>hradit pivo</i> = uzavírat do kádí aby dokvasilo Mol 68;
Hříbal	příč. mor. slovesa. <i>hříbat</i> = okusovat Mol 70;

Hujda	patrně z <i>Huja</i> , a to ze sl. <i>hujat'</i> = vyměnit se; <i>hújat</i> = plýtvat, s příponou -da Mol 70;
Hyka	bud' ze sl. <i>hykat'</i> = štkát, nebo ze sl. <i>hýkat</i> ; případně z OJ <i>Hugo</i> = duchaplný, <i>Hyk-</i> + -a > <i>Hyka</i> Mol 71;
Chludil	ze sl. <i>chludit</i> = klamat; též <i>chloudit</i> = mořit; Mol 72;
Koukal	z příč. minulého, typické příjmení pro Moravu Knap 30;
Mrhálek	z příjmení <i>Mrhal</i> – ze sl. <i>mrhat</i> = plýtvat, kazit, zdrobnělé <i>Mrhal-</i> + -ek > <i>Mrhálek</i> Mol 121;
Myslík	ze sl. <i>myslit</i> ; ze stč. OJ <i>Lubomysl</i> , <i>Myslibor</i> Mol 123;
Nahodil	příč. sl. <i>nahoditi se</i> = náhodou u něčeho být Mol 123;
Pěsta	patrně ze slovesa <i>pěstit</i> , <i>pěstovat</i> ; konverzí formantem -a ;
Plášil	příč. slovesa <i>plašit (se)</i> Mol 142;
Pospíchal	příč. slovesa <i>pospíchat</i> Mol 146;
Potužák	ze slovesa <i>potoužit</i> = postěžovat si, postýskat si, požalovat; přípona -ák Mol 147;
Smolík	ze sl. <i>smolit</i> = špinit, <i>Smol-</i> + -ík > <i>Smolík</i> Mol 171; na Slovensku je přípona -ík/-ik typická pro příjmení podle vlastnosti, mezi která se řadí i <i>Smolík</i> Maj 45;
Šoul	ze sl. <i>šoulat (se)</i> = plížít se, šourat se; konverzí s nulovou koncovkou Mol 187;
Štoural	příjmení ze slovesa <i>štourat</i> = v něčem se rýpat, být pomalý;
Švejnoch	patrně ze sl. <i>švejhat</i> = kulhat, šmatlat; zřejmě = kulhavý člověk Mol 193;

Těšitel	z A těšitel = kdo utěšuje; u Purkarce A těšitel = pátek (těší se na sobotu) Mol 196; též příjmení ze jmen slovanských – z první části OJ Těšislav Knap 15;
Třasák	patrně ze slovesa <i>třást (se)</i> příponou -ák ; <i>třasák</i> je i druh lidového tance;

3.3.6 Příjmení podle vlastností fyzických i duševních

3.3.6.1 Forma přídavného jména

Bledý	z A označujícího nositele vlastnosti (výklad MB);
Černý	z příd. jm. <i>černý</i> , 5. nejčastější české příjmení Mol 39; příjmení podle barvy pleti nebo vlasů Maj 42;
Červený	z příd. jm. Mol 39;
Hladký	z příd. jm. Mol 64;
Holý	z příd. jm.; přezdívka bezvousému; příd. jm. <i>holý</i> se objevuje v základu početné skupiny příjmení Mol 66;
Hrdý	z příd. jm. Mol 69;
Hrubý	příd. jm. <i>hrubý</i> původně = velký Mol 69; skupina příjmení podle fyzických vlastností, vzhledu a nápadných částí těla Knap 26;
Končitý	ze stč. adjektiva <i>končitý</i> = špičatý, zašpičatělý, ostrý; v Čechách 9 výskytů; je vzácné, ale rozšířeno na Vimpersku; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 30krát v 11 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²⁷

²⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Krátký	z příd. jm. Mol 94; příjmení podle vlastnosti Maj 42;
Novotný	ze starého příd. jm. novotný = nový, 3. nejčastější české příjmení Mol 128; nový přistěhovalec Knap 25;
Plachý	z příd. jm. plachý = lekavý, bázlivý, stč. i lehkomyšlný Mol 141; příjmení podle duševních vlastností Knap 26;
Tichý	příd. jm. ve významu pokojný, nenápadný Mol 197; příjmení podle vlastností Maj 42; na Slovensku v roce 1995 se nacházelo 915krát v 191 lokalitách (Slovenské slovníky online); ²⁸
Veselý	z příd. jm. Mol 208;
Železný	z A příd. jm. železný; přenes. trvalý, pevný, tvrdý; neúprosný Mol 226; z MJ Železná Mol 226;

3.3.6.2 Forma podstatných jmen

Bezděk	z příslovce <i>bezděky</i> = bez úmyslu, nedobrovolně Mol 31;
Bezkočka	příjmení složená z předpony <i>bez-</i> + podst. jm.; vesměs se jedná původně o přezdívky vyjadřující nějaký nedostatek Mol 31;
Bezpalec	příjmení složená z předpony <i>bez-</i> + podst. jm.; původně přezdívka vyjadřující nějaký nedostatek Mol 31;
Bezucha	příjmení složené z předpony <i>bez-</i> + příd. jm. <i>uchý</i> ; přezdívka vyjadřující nějaký nedostatek Mol 31;
Bílek	jm. tvar příd. jm. <i>bílý</i> , <i>Bíl-</i> + <i>-ek</i> > <i>Bílek</i> Mol 31;

²⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Bízek	z A <i>bíza</i> = hloupě se smějící člověk; srov. výchčes. sloveso <i>bejzovat</i> = okounět; utvořené příponou -ek Mol 32;
Bělík	jm. tvar příd. jm. <i>bílý</i> ; A <i>běl</i> = bílá mouka, stč. sádlo, slanina; <i>Běl-</i> + deminutivní přípona -ík > <i>Bělík</i> Mol 30;
Boháček	z A <i>boháč</i> – označení zámožného člověka, <i>Boháč-</i> + deminutivní přípona -ek > <i>Boháček</i> Mol 32; základem je adjektivum <i>bohatý</i> ;
Brzák	stč. příd. jm. <i>brzý</i> = rychlý Mol 34; příjmení podle vlastností, slovenské varianty <i>Brziak</i> , <i>Brzáč</i> Maj 43;
Břečka	přezdívka pijákovi; výrobci špatného piva apod. Mol 34;
Buřt	patrně z A <i>vuřt</i> , <i>buřt</i> , přezdívkového charakteru (výklad MB);
Cafourek	ze stč. A <i>cafúr</i> = přezdívky kacířům; člověk zanedbaného zevnějšku Mol 36;
Carda	z A <i>carda</i> = chytrák; veselý člověk; nář. u Místku = děvče Mol 37;
Česánek	ze sl. <i>česat</i> , stč. též = škrábat, drhnout; sklízet, trhat; upravovat pomocí hřebenu; přenes. hubovat; od adjektiva <i>česaný</i> : <i>Česan-</i> + -ek > <i>Česánek</i> ; Mol 40;
Čipera	pochází z příd. jm. <i>čiperný</i> = rychlý, pohyblivý; odvoz. <i>čipera</i> ; příjmení podle vlastnosti; v České republice se v roce 2016 nacházelo 378krát (Kde jsme online); ²⁹
Hadrava	A <i>hadrava</i> = kdo se často hádá; otrhaný člověk; varianta <i>Hadraba</i> ; též z MJ Hadrava u Nýrska Mol 58;
Harant	stč. A <i>harant</i> = těkavý člověk, neotesanec; neklidné dítě (hanlivě) Mol 60;

²⁹ <https://kdejsme.cz>

Hlava	A hlava; někdy podle domovního znamení Mol 64;
Hlaváček	z příjm. <i>Hlava</i> , příp. z příd. jm. <i>hlavatý</i> příponou -áč <i>Hlaváč</i> + zdrobňující -ek > <i>Hlaváček</i> Mol 64;
Hlávka	z příjm. <i>Hlava</i> příponou -ka Mol 64;
Hlavsa	obměna příjm. <i>Hlava</i> příponou -sa Mol 64;
Hledětec	z A adj. <i>hleděný</i> – podle vlastnosti – vzezření člověka Svo 191; v ČR se příjmení nacházelo v roce 2016 8krát; ³⁰
Holeček	zdrob. příjm. <i>Holec</i> (z příd. jm. <i>holý</i>) příponou -ek Mol 66;
Hovorka	z A <i>hovora</i> = mluvk, <i>hovorný</i> člověk, <i>Hovorka</i> – zdrobnělé příp. -ka Mol 68; příjmení podle duševních vlastností Knap 26;
Hraníček	zdrob. příjm. <i>Hraník</i> (z A <i>hrana</i> a příd. jm. <i>hranatý</i>); přípona -íček Mol 69;
Hrdina	z A = člověk <i>hrdý</i> , statečný; může být i ironickou přezdívkou člověku opačných vlastností Mol 69; přípona -ina ;
Hrdinka	zdrob. příjm. <i>Hrdina</i> příponou -ka Mol 69;
Hromas	z příjm. <i>Hrom</i> – patrně: kdo často říká hrome, hromuje; utvořené příponou -as Mol 69;
Hubáček	z A <i>huba</i> = stč. ret, později hrubě ústa, místy i obličej, utvořené deminutivní příponou -áček Mol 70; části těla lidského a zvířecího Svo 190; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 145krát v 59 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³¹

³⁰ <https://kdejsme.cz>

³¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Chomát	mor. příd. jm. <i>chomolý</i> = komolý; též za <i>chomout</i> , část postroje; přenes. neohrabaný člověk Mol 72;
Chovančák	z A <i>chovan</i> = schovanec, též z příč. trpného sl. <i>chovat</i> příponou <i>-ec</i> , další přípona <i>Chovanč-</i> + <i>-ák</i> > <i>Chovančák</i> Mol 72;
Junek	ze jmenného tvaru příd. jm. <i>juný</i> = mladý, křepký; <i>Jun-</i> + <i>-ek</i> > <i>Junek</i> ; někdy též z John – Johen – s nář. změnou <i>o</i> > <i>u</i> Mol 78;
Kadeřábek	z příd. jm. <i>kadeřavý</i> ; záměna retnice <i>v</i> za <i>b</i> + přípona <i>-ek</i> ; Mol 79;
Knotek	z A <i>knot</i> = uzel (ve vlasech); zápalná šňůra; hadr; přenes. malý člověk; <i>Knot-</i> + <i>-ek</i> > <i>Knotek</i> Mol 86; na Slovensku se nacházelo příjmení v roce 1995 316krát v 84 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³²
Koška	za kožka; zdrob. A <i>kůže</i> , <i>-š-</i> vlivem výslovnosti; přezdívka člověku, který vykupoval kůže Mol 92;
Koudelka	z A <i>koudel</i> ; podle barvy vlasů; u Olomouce = hlupák; <i>Koudel-</i> + <i>-ka</i> > <i>Koudelka</i> Mol 93;
Kuča	z laš. nář. A <i>kuča</i> = kštice Mol 98; příjmení z podstatných jmen Knap 179;
Kučera	z A <i>kučera</i> = kadeř, kštice, nebo i kočí; srov. nář. sl. <i>kučírovat</i> Mol 98; příjm. podle fyzických vlastností, vzhledu a nápadných částí těla Knap 25;
Kudláček	A <i>Kudláč</i> = kdo má kudlaté, tj. zcuchané vlasy, od adj. <i>kudlatý</i> ; <i>Kudláč-</i> + deminutivní přípona <i>-ek</i> > <i>Kudláček</i> Mol 98;
Kyselka	z jm. tvaru příd. jm. <i>kyselý</i> ; A <i>kysel</i> = kyselá polévka, <i>Kyselka</i> (přeneseně též = hněvivý) Mol 101; <i>Kysel</i> – příjmení odkazující na jídlo a požitiviny Maj 62;

³² <http://slovníky.juls.savba.sk>

Málek	z příd. jm. <i>malý</i> , <i>Mál-</i> + -ek > <i>Málek</i> Mol 111; na Slovensku varianta <i>Malek</i> Maj 45;
Mezera	z <i>A mezera</i> Mol 117;
Pohan	patrně z přezdívky málo zbožnému člověku; srov. rčení <i>kleje jako pohan</i> Mol 144;
Prouza	snad ze stč. příslovce <i>prúze</i> = prudčeji; též počest. příjm. <i>Praus</i> Mol 148; též z MJ Prusy u Vyškova Ben 2013; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 14krát v 6 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³³
Roučka	z mor. <i>A rouček</i> = kdo nemá ruku nebo má ruku zmrzačenou; příjm. <i>Roučka</i> –vlivem příroz. rodu; též z MJ <i>Roučka</i> , nyní <i>Růždka</i> u Vsetína; <i>A r(o)učka</i> = též držátko, držadlo Mol 159;
Suchan	příd. jm. <i>suchý</i> = též hubený, <i>Such-</i> + -an > <i>Suchan</i> Mol 177;
Štěrba	<i>A štěrba</i> = štěrbina (patrně v chrupu) Mol 190; příjmení podle vlastnosti, utvořené příponou -a , na Slovensku varianta <i>Šterba</i> Maj 43;
Tvrdek	příd. jm. <i>tvrdý</i> ; někdy z první části OJ <i>Tvrdimír</i> , <i>Tvrdoslav</i> , příponou -ek Mol 202;
Vážan	příd. jm. <i>vážný</i> = seriózní; utvořené příponou -an Mol 206;
Vlasák	z označení <i>vlasatého</i> člověka; nákupčí vlasů (pro výrobu paruk); příponou -ák Mol 211;

³³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.3.7 Příjmení z abstrakt

Dejmek	z A <i>dým</i> = kouř; patrně i kudrnatý člověk; diftongizace -ý- > -ej-, utvořené příponou -ek Mol 42;
Hodina	z A označující časový pojem; možná přezdívkového charakteru Mol 65;
Hrůza	z A <i>hrůza</i> = strach, též množství; snad i z první části OJ <i>Hroznata</i> Mol 69;
Hurt	A <i>hurt</i> = hřmot; prudký a hlučný způsob; útok Mol 70;
Mráz	z A <i>mráz</i> ; přenes. člověk šedivý, jakoby jinovatkou pokrytý; též pták mandelík Mol 121;
Mrázek	zdrob. příjmení <i>Mráz</i> deminutivní příponou -ek Mol 121;
Zima	z A <i>zima</i> = zimní období; chlad, zimnice, snad i z druhé části OJ <i>Era-zim</i> – z OJ Erasmus, z řec. Erasmus = lásky hodný, líbezný Mol 223; příjmení z abstrakt, označující atmosférické a přírodní jevy Knap 30.

Nejrozmanitější skupinou jsou příjmení z apelativ. Příjmení z vlastností je nejpočetnější (65 výskytů), následuje ji skupina příjmení z povolání, nástrojů a výrobků. Zajímavým příjmením je adjektivní *Končítý*, které je rozšířeno na Vimpersku, a dále příjmení, která obsahují předložku *bez-* a vznikla jako přezdívky: *Bezkočka*, *Bezpalec*, *Bezucha*. Početnou skupinou jsou i příjmení ze slovesných základů (36 výskytů) a příjmení z názvu zvířat (28 výskytů). Méně početné jsou skupiny z názvu rostlin (8 výskytů), z abstrakt (7 výskytů) a z označení věku (5 výskytů).

3.4 Příjmení cizího původu

3.4.1 Slovenská a maďarská příjmení

Do této skupiny řadím vedle příjmení slovenského původu i maďarská příjmení, jež se na Vimpersku vyskytují.

Bačík	podle řemesla – <i>bača</i> = pastýř; utvořené deminutivní příponou -ík Maj 74;
Balej	z první části OJ <i>Baltazar</i> příponou -ej ; přípony -aj/-ej jsou málo produktivní při tvoření příjmení Maj 25, 54;
Barborík	z OJ jména <i>Barbora</i> řec. původu = cizinka; označovalo syna nebo muže <i>Barbory</i> Mol 29; deminutivní přípona -ík Maj 20;
Bikár	na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 275krát v 37 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³⁴
Bódiš	z maďarské podoby <i>Boldizsár</i> OJ <i>Baltazar</i> [<i>Boldižár</i>]; přípona -iš Maj 54;
Bodnár	maď. A <i>bodnár</i> označující řemeslo = bednář, na Slovensku dvě podoby – <i>debnár</i> i <i>bednár</i> (opravář sudů, kádí apod.) Maj 28;
Boroš	maď. A <i>boros</i> = keř vinné révy Mol 32;
Buček	z názvu stromu Mol 35; zdobnělé <i>buk</i> > <i>búček</i> , krácením <i>buček</i> ; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 969krát ve 215 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³⁵
Bužo	na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 199krát ve 23 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³⁶

³⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

³⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

³⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Bystričan	v Mol pouze varianta <i>Bystřičan</i> , utvořeno příponou -an , z MJ Bystrica Mol 36;
Dančo	z OJ hebrej. původu <i>Daniel</i> ; příjmení s příponou -čo Maj 19; na Slovensku se příjmení v roce 1995 nacházelo 408krát ve 115 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³⁷
Dedík	z A <i>děd</i> = stařec, <i>Ded-</i> + -ík > <i>Dedík</i> Mol 41; příjmení z příbuzenských vztahů – ze slova <i>dedo</i> Maj 33;
Dolník	příjmení utvořené z příd. jm. příponou -ík , která je rozšířena po celém území Slovenska Maj 42, 44; též z příd. jm. <i>dolní</i> ; označuje člověka podle místa, kde stálo jeho stavení v obci Mol 43; na Slovensku se příjmení nacházelo 509krát ve 122 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³⁸
Drenčeni	adaptované příjmení z maď. adjektiva na -i , které se tvořilo od osadních názvů Maj 39; na Slovensku se příjmení v roce 1995 v podobě <i>Drenčeny</i> nacházelo 6krát ve 4 lokalitách (Slovenské slovníky online); ³⁹ v České republice se příjmení nacházelo v roce 2016 8krát (Kde jsme online); ⁴⁰
Dudoň	A <i>dudy</i> ; na Slovensku se od tohoto A utvořila i příjm. <i>Duda</i> , <i>Dudáš</i> , <i>Dudík</i> atd.; <i>Dud-</i> + -oň > <i>Dudoň</i> Maj 33;
Dunka	z A <i>dunka</i> = dýně Mol 46; příjmení se na Slovensku v roce 1995 vyskytovalo 1024krát;
Dutka	příjmení, které souvisí se slovesem <i>húst'</i> = hrát na hudební nástroj, patří do blízkého významového okruhu příjmení souvisejících s výrazy <i>dudy</i> a <i>gajdy</i> Maj 77; <i>dutka</i> byla i menší stříbrná mince v 17. století;

³⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

³⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

³⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴⁰ <https://kdejsme.cz>

Fedák	slovenská podoba <i>Fedor</i> ruského OJ <i>Fjodor</i> , z lat. Theodor (bohem daný); <i>Fed-</i> + <i>-ák</i> Mol 49;
Ferko Ferkó	domácká podoba maď. OJ <i>Ferenc</i> = <i>František</i> Mol 50; utvořeno příponou <i>-ko/kó</i> z <i>Fero</i> Maj 23;
Folvarčík	z nář. a polského A <i>folvark</i> = panský dvůr; změna <i>-k-</i> > <i>-č</i> před příponou <i>-ík</i> Mol 51;
Gál	z maď. podoby lat. OJ <i>Gallus</i> , česky <i>Havel</i> ; z něm. nář. příd. jm. <i>gal</i> za spis. <i>gelb</i> = žlutý Mol 54;
Gašpar	ze jména jednoho ze tří králů (<i>Gašpar</i> , <i>Melichar</i> a <i>Baltazár</i>); příjmení slovenského původu Maj 17;
Giňa	patrně z OJ <i>Jindřich</i> – záměna <i>j</i> za <i>g</i> – <i>Jindáček</i> > <i>Jinda</i> > <i>Gina</i> Ben 109; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 498krát ve 35 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴¹
Gondek	Gonda z maď. dom. podoby OJ <i>Konrád</i> , <i>Gond-</i> + <i>-ek</i> > <i>Gondek</i> Mol 56; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 255krát v 67 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴²
Gunda	na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 194krát v 63 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴³
Guričan	patrně z nář. podoby OJ <i>Jiří</i> : <i>Jura</i> > <i>Jurica</i> , <i>Juriča</i> (též psáno <i>Guryča</i>) Mol 78;

⁴¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴² <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Hajnovič	z OJ <i>Heinrich</i> – ze stněm. OJ <i>hagan</i> = ohrazený okrsek, <i>rich</i> = vládce; pán domu a otčiny; má příponu -ovič , patří k patronymikům Mol 61; z něm. A <i>Hain</i> = háj Mol 58; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 131krát v 51 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴⁴ příjmení ze jmen germánských – <i>Heinrich</i> („vládce domu“, „otčina“) Knap 21;
Horváth	z maď. podoby <i>horvat</i> národního jm. <i>Charvát</i> ; Mol 67;
Hraňo	na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 91krát ve 32 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴⁵
Jankucár	z OJ <i>Jan</i> , slc. domácká podoba <i>Janko</i> ; další podoby <i>Jankuc-</i> + -ár > <i>Jankucár</i> ; na Slovensku pouze podobné příjmení <i>Jankulár</i> od <i>Jankula</i> (Slovenské slovníky online); ⁴⁶
Kotlár	z A podle zaměstnání – <i>kotlár</i> = výrobce kotlů Maj 29;
Kovalčík	z A podle zaměstnání ve val. a laš. nářečí – <i>koval</i> = kovář Mol 93; na východ. Slovensku se příponou -čík označovala jména synů Maj 31; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 1404krát ve 250 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴⁷
Kozár	z A <i>kozák</i> = pastevec koz; druh hříbu; zhrubělé příjm. i A <i>koza</i> ; člověk pocházející z <i>Kozácka</i> (kraje u Želče na Táborsku) Mol 93; zemědělské povolání Svo 189; <i>kozár</i> v slovenštině označovalo pasáka koz, srov. Bernolákův <i>Slovár slovenský, češko-latinsko-německo-uherský</i> (1825); na Slovensku se nacházelo v roce 1995 683krát ve 175 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁴⁸

⁴⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁴⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Kukurica	patrně z A <i>kukurica</i> (Slovenské slovníky online); ⁴⁹ na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 51krát v 5 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵⁰
Laci	ze zkráceného <i>Lád</i> OJ <i>Ladislav</i> , zjednodušené podoby OJ <i>Vladislav</i> Mol 102; domácí podoba OJ <i>Ladislav</i> ve slovenštině je <i>Laco</i> Maj 59;
Molnár	z maď. A <i>molnar</i> = mlynář; podle zaměstnání; Molnárové též evangeličtí kněží, kteří přišli ze Slovenska do Čech, dloužení kmenové samohlásky -a- > -á- Mol 120; na Slovensku je velmi časté; v roce 1995 se tam vyskytovalo 6794krát v 778 lokalitách převážně na jihu Slovenska (Slovenské slovníky online); ⁵¹
Pénzeš	z maď. <i>pénzes</i> = bohatý, zámožný; ⁵² na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 179krát ve 49 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵³ na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 6krát, ve třech lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵⁴
Sítár	patrně z A podle zaměstnání – <i>sitař</i> = výrobce sít, <i>sít'ař</i> = výrobce sítí; v Mol pouze varianty <i>Sitař</i> , <i>Sítař</i> , <i>Sit'ař</i> Mol 169; příjmení slovenského původu Maj 30;
Slivárich	slc. příjmení se v roce 1995 na Slovensku nacházelo 5krát ve 3 lokalitách; ⁵⁵
Štrbák	z A <i>št(ě)rbina</i> , sloven. <i>štrba</i> , <i>štrbina</i> = skulina, trhlina Mol 191; příjmení utvořené nejproduktivnější příponou -ák/-iak Maj 43; <i>štrbák</i> = též člověk, kterému chybí zub nebo i více zubů Slovenské slovníky sav;

⁴⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵⁰ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵² <https://slovník.azet.sk/preklad/madarsko-slovensky/?q=pénzeš>

⁵³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Tonkovič	z hypokoristika <i>Tonek</i> z OJ <i>Antonín Mol</i> 198; přípona <i>-ovič</i> je řadí mezi patronymika;
-----------------	--

Tato skupina není rozdělena do jednotlivých podskupin, protože je jich celkem 33. Příjmení *Bikár*, *Bužo*, *Drenčeni*, *Gunda* a *Hraňo* mají nejasný motiv vzniku, proto je u nich uvedena pouze informace o početním zastoupení na Slovensku.

3.5 Německá příjmení

Badatelskou základnu pro analýzu německých příjmení vytvořil především Josef Beneš, který se zabýval rozborem německých příjmení po celý život. O vydání jeho rozsáhlého díla *Německá příjmení u Čechů* se zasloužila Marie Nováková v roce 1998.

Obyvatelé daného národa nemusí být nositeli příjmení, které vzniklo ze staré slovní zásoby a bylo utvořeno slovotvornými prostředky jejich jazyka a na jejich území. Mohou mít příjmení, které vzniklo v jiném národě (Beneš, 1998: 25).

Příjmení jsou jevem, který úzce souvisí se společenskými a historickými okolnostmi. Úzce souvisí i s migrací obyvatelstva. Tento fakt dokládají i hojně zastoupená německá příjmení analyzovaná v této kapitole. Oblast Vimperk a přilehlých osad je území bývalých Sudet, na kterém žili Němci. Po odsunu Němců se do této oblasti přistěhovaly i národnosti z východu, tj. Slováci, Maďaři, Ukrajinci, Rusové, případně Poláci. Zůstala však i část německého osídlení a čeští nositelé německých příjmení. Výsledkem migrace tohoto typu jsou příjmení německého, slovenského, maďarského a jiného původu.

Většina Čechů zdělila německé příjmení po mužském předkovi. Nejčastěji německá příjmení vychází z názvů povolání a funkcí (*Šmíd, Fišer*), ze slov označující vzhled (*Lang*), národnost (*Bajer*) a relativní dobu přistěhování (*Neumann*) (Beneš, 1998: 26).

Německá příjmení jsou nejpočetnější a zastupují je podobně jako v češtině jména utvořená z osobních jmen, apelativního původu označující původní povolání, předměty, s nimiž nositelé jména pracovali, funkce, hodnosti, vlastnosti nositelů aj.

3.5.1 Z osobních jmen

Arnošt	počeštěné z něm. OJ <i>Ernest, Ornest</i> = vážnost, rozhodnost Mol 28;
Bernard	z něm. OJ <i>Bernhard</i> Mol 31; <i>Bernhard</i> > <i>Bernard</i> zánik -h- Ben 151;
Blaschko	z OJ <i>Blažej</i> , které je z řec. <i>Blasios</i> ; poněmč. <i>Blaschka, Blaschke</i> ; <i>Blaschka</i> > <i>Blasch-ko</i> (přípona -ko) Mol 32;
Bostl	z něm. OJ <i>Sebastian</i> , ze středové části jména; zdrobňující něm. přípona -l ; varianty: <i>Bastel, Bastl, Bostl, Postl, Wastl</i> , tedy i <i>Wostl</i> (a > o) Ben 187;
Eckert	domácká podoba z OJ <i>Eck(e)hardt</i> > <i>Eckert</i> Ben 145; změna <i>-hart</i> > <i>-ert</i> - <i>Eckhart</i> > <i>Eckert</i> Ben 152;
Foltýn	<i>Folta</i> – z OJ <i>Valentin</i> příp. -ta ; F za V vlivem něm. výslovnosti; něm. nář. změna <i>a</i> > <i>o</i> Mol 48, 51; přípona -ýn ;
Francek	z něm. dom. podoby OJ <i>František – Franz</i> > <i>Franc</i> , příponou -ek Mol 52;
Frič	domácká podoba z OJ <i>Fridrich</i> – ze střhn. OJ <i>fridü</i> = ochrana, jistota, mír, <i>rich</i> = vládce, u rodin židov. původu za Šalomoun Mol 53; zdomácnělá podoba <i>Frič</i> ; příjmení ze jmen germánských – <i>Friedrich</i> („mírumilovný vladař“) Knap 21;
Fridrich	z střhn. OJ: <i>fridü</i> = ochrana, jistota, mír, <i>rich</i> = vládce Mol 53;
Frýdek	z OJ <i>Frida</i> – z části OJ <i>Fridrich</i> – utvořeno českou příp. -a ; domácká podoba <i>Frýda</i> ; též z MJ Mol 53, 54;
Gebhart	ze sthn. OJ: <i>Geba</i> = dar a <i>hart</i> = tvrdý, pevný Mol 55; z OJ <i>Gebhart, Gebhardt</i> Ben 151, 152;

Gunda	může souviset se jménem <i>Gundachar</i> , případně <i>Konrad</i> Ben 171; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 194krát v 63 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵⁶
Hána	z OJ <i>Johannes</i> , něm. podoba hebr. OJ <i>Jochánán</i> ; česká podoba je <i>Jan</i> ; ze střední části + formant -a ; někdy z něm. A <i>Hahn</i> = kohout Mol 59;
Hanko	z dom. podoby OJ <i>Johannes</i> ; vliv 5. pádu <i>Hanka</i> > <i>Hanko</i> Mol 59;
Hanousek	dom. podoba OJ <i>Johannes</i> ; <i>Han-ús -ek</i> > <i>Hanousek</i> Mol 59;
Hanus	dom. podoba OJ <i>Johannes</i> ; <i>Han-us</i> > <i>Hanus</i> Mol 60;
Hanzal	dom. podoba OJ <i>Johannes</i> <i>Hans</i> <i>Hans-al</i> , demin. něm. přípona -al Mol 60;
Hanzlíček	dom. podoba OJ <i>Johannes</i> , základ <i>Hanzl-</i> + zdrobňující přípona -íček > <i>Hanzlíček</i> Mol 60;
Hanzl	dom. podoba OJ <i>Johannes</i> Mol 60;
Havrda	odvozeno z OJ <i>Eberhardt</i> , <i>Habart</i> příponou -da ; Ben 194;
Henzelín	z OJ <i>Hanes</i> = <i>Johannes</i> , varianta <i>Henzel</i> , <i>Henzel-</i> + -ín > <i>Henzelín</i> Mol 62;
Héra	z OJ germánského původu počínajících nebo končících <i>Her</i> = pán, muž: <i>Heralt</i> , <i>Herbert</i> , <i>Herbort</i> ; z OJ <i>Herhart</i> = Erhart; ze stč. citoslovce <i>hera</i> = ach; Mol 62; Ben 108;
Hikl	patrně z domácké podoby něm. OJ <i>Hugo</i> = duchaplný, z přední části <i>Hug-</i> ; varianty: <i>Hückel</i> , <i>Hückl</i> , <i>Hickl</i> , <i>Hikl</i> , <i>Hykl</i> Ben 185; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 61krát ve 27 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵⁷

⁵⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Jakl	z OJ <i>Jakub – Jakl</i> – z něm. zdrob. Mol 74; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 19krát v 9 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵⁸
Keclík	z varianty <i>Götz</i> z něm. OJ <i>Gottfried</i> = boží mír, z OJ <i>Gotthard</i> , ze jm. švédského generála, poraženého u Janovic za třicetileté války Mol 83; též A <i>kec</i> = hustá kaše, buхта Mol 83; též z <i>Götzl</i> Ben 19; možné i z označení kočky <i>Katz</i> > <i>Kac</i> > <i>Kec-</i> + <i>-lík</i> > <i>Keclík</i> Ben 301; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 3krát ve 2 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁵⁹
Klerer	známy jsou podoby <i>Klar</i> , <i>Klár</i> , <i>Kler</i> , <i>Klor</i> z OJ <i>Hilarius</i> , nebo z příd. jm. <i>klar</i> = jasný; též z OJ <i>Klara</i> Ben 166; v ČR se nacházelo v roce 2016 1krát (Kde jsme online); ⁶⁰
Kuncl	z něm. OJ <i>Kunrād</i> – s něm. dom. příp. <i>-c</i> (česky čtené <i>-z</i>), <i>Kunc-</i> + něm. deminutiv. přípona <i>-l</i> > <i>Kuncl</i> něm. zdrob. Mol 99;
Mondl	příjmení končí na skupinu <i>-ndl</i> , což je bavorský nářeční rys Ben 180; může být z OJ <i>Emanuel</i> a ze složeného jména na <i>-mann</i> > <i>Mandel</i> , <i>Mandlík</i> , <i>Mendl</i> , <i>Maendl</i> Ben 285; ze zdrobnělého <i>Mann</i> , tedy <i>Männlein</i> > <i>Mandl</i> / <i>Mondl</i> s vloženým <i>-d-</i> Ben 285; jméno však může pocházet i z A <i>Mandler</i> , stříhn. <i>mandel</i> , tedy buď to byl mandlíř, nebo přímo nástroj mandl; vybělené tkaniny se před apreturou mandlovaly; srov. Ben 268; vyslovované <i>o</i> místo <i>a</i> je nářeční; na Slovensku se v roce 1995 vyskytovalo pouze 7krát ve třech lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶¹
Pankratz	z přední části OJ <i>Pankratius</i> Ben 187;

⁵⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁵⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶⁰ <http://kdejsme.cz>

⁶¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Pešl	z dom. podoby OJ <i>Petr; Pech, Peš, Pěša</i> > <i>Pešl</i> s něm. nářeční deminutivní příponou Mol 138; na Slovensku se také vyskytuje, a to 38krát v 19 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶²
Polc	nářeční podoba se změnou <i>a</i> v <i>o</i> a s neznělým počátečním <i>B-</i> ; patrně z něm. hypokoristika <i>Balzer</i> z OJ <i>Balthasar</i> Mol 145; <i>Balzer, Balcar</i> , přesmyknutím <i>Barcal</i> > <i>Polcar, Polc</i> Ben 138; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 163krát ve 26 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶³
Reinold	z OJ <i>Ragin</i> = rada, <i>-old</i> z <i>wald</i> = mocný Mol 154; na Slovensku nacházelo v roce 1995 12krát v 7 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶⁴
Renner	z OJ <i>Rainer</i> – <i>Rein</i> – něm. příd. jm. <i>rein</i> = čistý; něm. <i>A Rain</i> = svah; zkratka z OJ <i>Reinhart</i> ; srov. MJ <i>Rennersdorf</i> ; též ze střhn. <i>A rennaere</i> = běhoun, jízdní posel Mol 155; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 72krát ve 24 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶⁵
Riedl	zdrob. pomocí přípony <i>-l</i> z OJ <i>Rudolf</i> z <i>Hruodolf</i> Mol 156, 160; Čechách se vyskytuje 630krát; na Slovensku se v roce 1995 nacházelo 98krát ve 40 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶⁶
Robl	ze střhn. OJ <i>Robert</i> ; zdobnělé <i>Robl</i> ; něm. nář. za <i>Raabe, Ráb, Rabel, Rabl, Rob</i> se změnou <i>a</i> > <i>o</i> Ben 303; na Slovensku jen jedenkrát jako <i>Róbl</i> (Slovenské slovníky online); ⁶⁷

⁶² <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Šteffl	ze slovenské, lat. a něm. podoby OJ Štěpán – <i>Štefan, Stefan; Šteff(el)</i> je něm. zdrob. Mol 190; na Slovensku se nacházelo 5krát ve 3 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶⁸
Valta	z něm. OJ <i>Walter: walten</i> = vládnout a <i>heri</i> = vojsko Mol 205;
Wolf	nejčastěji z první části OJ <i>Wolfgang</i> , sv. Wolfgang byl patronem Klatovska; mohla to být i přezdívka pro samotářského a zlého nebo hltavého člověka Ben 302;
Wostl	z něm. OJ <i>Sebastian</i> , ze středové části jména; varianty: <i>Bastel, Bastl, Postl, Wastl</i> , tedy i <i>Wostl</i> (a > o) Ben 187;
Zelman	může být variant židovského jména <i>Solomon</i> > <i>Zalman, Zelman</i> ; časté na Slovensku, v roce 1995 se tam nacházelo 108krát ve 33 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁶⁹

⁶⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁶⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.5.2 Německá příjmení z místních a z etnických jmen

Ascherl	patrně z MJ <i>Asch</i> příponou -er a něm. deminutiv. příponou -l ; varianty <i>Ašer, Ašér</i> Ben 220;
Bajer	z něm. <i>Baier, Bayer</i> = Bavor Mol 28; něm. dvojgrafém <i>ai/ay</i> se přepisuje jako <i>aj</i> Knap 155;
Bayer	něm. varianta příjmení <i>Baier, Bajer</i> Ben 237;
Berger	patrně z <i>A Berg</i> = hora; příponou -er (obyvatel hor);
Dojčar	příjmení z etnických a národních jmen, tedy z něm. <i>Deutscher</i> = Němec – vznik i z nedomácích podob etnonym – <i>Dojč</i> (Němec), <i>Dojčar</i> , nebo <i>Dojčan</i> – příjmení z obyvatelských jmen Maj 41; v Čechách se vyskytuje 53krát, časté na Prachaticku, Vimpersku; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 10krát v 5 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁰
Fürbach	z něm. slož. = před potokem; podle místa v obci Mol 54; v Čechách se vyskytuje 109krát; zvl. v jihočeském přihraničí; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 1krát v 1 lokalitě (Slovenské slovníky online); ⁷¹
Geier	z MJ <i>Gajer</i> , ves u Litomyšle; psáno něm. pravopisem Mol 55;
Pajer	buď z nář. podoby příjmení <i>Bayer</i> = Bavor, nebo z názvu výrobce <i>páje</i> = hrubého sukna Mol 133;
Pichler	z MJ téže podoby i z MJ <i>Püchl</i> a <i>Pichl</i> Mol 139;
Presl	z něm. nář. podoby MJ <i>Vratislav</i> , něm. <i>Breslau</i> ; varianta <i>Pressl</i> Mol 148;

⁷⁰ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Sichinger	patrně z jihoněm. MJ <i>Sickingen</i> (vesnice ve Württembersku); záměna <i>k</i> za <i>ch</i> ve výslovnosti byla častá; <i>Sickingen/Sichinger</i> byl obyvatel, který přišel z této vesnice (výklad MB);
Schönberger	z MJ <i>Schönberg</i> = něm. název Šumperka, <i>Schönberg-</i> + <i>-er</i> > <i>Schönberger</i> Ben 225; pouze 9 výskytů v ČR; <i>schön</i> = krásný; je základem mnoha složených příjmení i těch, která jsou odvozena od MJ Mol 167;
Schreckinger	pouze čtyři příjmení v ČR, a to ve Vimperku; patrně z MJ <i>Schröck</i> , <i>Schröcken</i> v Bavorsku a Rakousku, varianty příjmení <i>Schröcker</i> , <i>Schrecker</i> Ben 225;

3.5.3 Ze zaměstnání, názvů výrobků

Bauer	z něm. A = sedlák; vyskytuje se ve složeninách (<i>Neubaurer</i> = nový sedlák, <i>Gebauer</i> apod.) Mol 30; přejato z něm., příjmení podle sociál. rozvrstvení, společenských poměrů, feudálních, církevních a vojenských hodností, právních a majetkových vztahů Knap 27; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 226krát v 73 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷²
Beck	ze střhněm. <i>becke</i> > spis. <i>Bäcker</i> = pekař; s nulovým sufixem Ben 272;
Brautferger	snad z A = dohazovač nevěst, srov. Ben 280;
Cais	z střhn. A <i>zise</i> = čížek Mol 36;
Faber	lat. A <i>faber</i> = kovář Mol 48; příjmení od názvů řemeslníků se nejčastěji tvoří příponou <i>-er</i> Ben 255; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 27krát v 17 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷³
Fišer	z něm. A <i>Fischer</i> = rybář; u židů z OJ <i>Efraim</i> Mol 50; počešťování německých souhláskových grafémů v souladu s českou výslovností <i>Fischer</i> – <i>Fišer</i> Knap 157; na Slovensku se nacházelo příjmení v roce 1995 106krát ve 45 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁴
Fendrich	z něm. A <i>Fähnrich</i> = praporečník, vojenská hodnost praporčík, se vsunutým <i>-d-</i> ; též z domovního znamení praporečníka Mol 48; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 7krát ve 4 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁵

⁷² <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Fleischmann	z něm. A <i>Fleischmann</i> = řezník Mol 51; v Čechách se vyskytuje 225krát, z toho ve Vimperku 21krát; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 24krát v 11 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁶
Formánek	zdrobnělé z A německého původu <i>forman</i> = povozník, <i>Forman-</i> + <i>-ek</i> > <i>Formánek</i> Mol 52; německá povolání se odvozovala pomocí komponentu <i>-mann</i> – jedná se o starý typ, proto v příjmeních častý Ben 258; <i>Forman</i> - spíše stárněm. podoba přejatá do češtiny Ben 278; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 149krát v 52 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁷
Hackl	z názvu zaměstnání Ben 256; častější je varianta <i>Hakl</i> ; 666 výskytů; též z názvu kovových předmětů Ben 320; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 17krát v 6 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁸
Heider	z A pro označení lesních zaměstnanců = hajný Ben 250; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 10krát v 6 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁷⁹
Kloc	z A <i>kloc</i> = hadr, cár; z něm. A <i>Klotz</i> = též pařez Mol 85;
Krečmer	poněmč. podoba A a příjmení <i>Krčmář</i> Mol 95;
Kübelbeck	příjmení rozšířené v Bavorsku i v Rakousku, varianty <i>Küblbeck</i> i <i>Küblböck</i> ;
Neumann	z něm. A <i>Neumann</i> = nový usedlík; u rodin s žid. předky z OJ <i>Nachum</i> a z A <i>neman</i> = židovský obecní písař Mol 126;

⁷⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷⁷ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁷⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

Panýrek	z něm. A <i>Banner</i> = korouhev; <i>Panýr</i> též z přezdívky vysloužilci z vojska generála Banéra; <i>Panýr</i> - + demin. přípona -ek > <i>Panýrek</i> Mol 134;
Praizler	příjmení podle řemesla; podobně <i>Preisler</i> , <i>Preißler</i> , <i>Preizler</i> , <i>Praisler</i> , <i>Prajzler</i> ; ze střhn. <i>brise</i> = šňůra, demin. <i>Brisel</i> = šňůrka ke zdobení šatů a klobouků Ben 267;
Probst	příjmení z názvů církevních osob, z něm. <i>Probst</i> Ben 253; z A <i>probošt</i> znamenalo představeného i dozorce; církevní hodnostář Mol 148;
Schuh	příjmení podle zaměstnání; ze střhněm. <i>schuoch</i> = bota Ben 319;
Šikýř	počeštěné střhn. A <i>schicker</i> = organizátor, pořadatel Mol 182;
Steinbrener	z něm. A <i>Stein</i> = kámen, skála a z druhé části <i>-brenner</i> ; příjmení označující povolání, pro něž bylo příznačné pálení Ben 258; <i>Steinbrenner</i> páčil vápno a jiný křemen před drcením pro sklárny Ben 266;
Toncar	z něm. A <i>Tanzer</i> = tanečník; změna <i>a</i> > <i>o</i> je nářeční Mol 198;
Winkler	z A <i>Winkler</i> = obchodník prodávající ve výklenku; kdo bydlel ve výklenku Mol 209; též ze střhněm. <i>winkel</i> = roh, kout, odlehlé místo, často v názvech samot Ben 231.

3.5.4 Ze živočichů

Fuchs	něm. A <i>Fuchs</i> = liška; přenes. člověk lstivý, mazaný, rezavý; též podle domov. znamení Mol 54; na Slovensku se příjmení v roce 1995 nacházelo 199krát v 55 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁸⁰
--------------	---

3.5.5 Vlastnosti

Goll	z rakouského a švýcarského A <i>Göll</i> , <i>Gol</i> , <i>Goll</i> = blázen, hlupák Mol 56; na Slovensku se příjmení v roce 1995 nacházelo 1krát v 1 lokalitě (Slovenské slovníky online); ⁸¹
Kurz	z A označujícího nositele vlastnosti – z něm. příd. jm. <i>kurz</i> = krátký Mol 100; ze střhněm. <i>kurz-wile</i> = krátký čas, prý z označení zábavného člověka Ben 329;
Lang	z něm. příd. jm. <i>lang</i> = dlouhý Mol 103; příjmení podle fyzických vlastností, vzhledu a nápadných částí těla Knap 25;
Sýs	z příd. jm. <i>süss</i> = sladký, příjemný, změna -ü- > -y-/-ý- Mol 179; v Čechách je 199 výskytů; ve Vimperku se příjmení vyskytuje 10krát;

---

⁸⁰ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁸¹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.5.6 Z jiných apelativ

Komrska	z něm. nář. A <i>Kommers</i> = hádka; srov. I sl. <i>chomrstat se</i> = zamotat se; z MJ Německá Kamenice u Mimoně; něm. lid. <i>Komrs</i> Mol 89; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 11krát ve 3 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁸²
Pubal	z něm. A <i>Bube</i> = chlapec, se změnou znělého za neznělé P Mol 150; střhn. <i>buobe</i> = kluk, sluha, ale i neukázněný člověk; varianty <i>Bub</i> , <i>Pup</i> , <i>Bubal</i> , <i>Bůbal</i> , <i>Pubal</i> , <i>Půbal</i> , <i>Buble</i> , <i>Buberle</i> , <i>Bübel</i> , <i>Píbl</i> , <i>Pouba</i> a mnohé další varianty srov. Ben 285;
Půbal	viz <i>Pubal</i> ; z něm. A <i>Bubel</i> = chlapec, se změnou znělého B za neznělé P Ben 285; na Slovensku se nacházelo v roce 1995 jen 4krát (Slovenské slovníky online); ⁸³

Německá příjmení z OJ jsou zastoupena 39 výskyty a druhá nejpočetnější skupina jsou příjmení označující povolání. U některých příjmení druhé skupiny se uplatňuje komponent *-mann*, který je starého typu (*Fleischmann*). U příjmení z MJ je méně obvyklé příjmení *Schreckinger*, které se nachází v České republice 4krát, a to pouze na Vimpersku. Pouze jedno příjmení (*Fuchs*) pochází z označení zvířete, ale jde patrně o přezdívku. Žádné příjmení nevychází z označení rostlin.

---

⁸² <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁸³ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.6 Jiná příjmení cizího původu

Davidov	z OJ <i>David</i> příponou <i>-ov</i> , která se řadí mezi patronymika; příjm. ruského n. bulharského původu;
Dimov	patrně z OJ <i>Dimitrij</i> pomocí přípony <i>-ov</i> , která je řadí k patronymikům; příjmení ruského původu;
Gorol	možná pochází z polštiny; <i>góral</i> = horal; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 46krát v 15 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁸⁴
Ziembra	v Čechách se vyskytuje 14krát, zastoupeno na Vimpersku; je to ptačí příjmení z polského <i>zięba</i> = pěnkava; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 24krát v 6 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁸⁵

---

⁸⁴ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁸⁵ <http://slovníky.juls.savba.sk>

3.7 Příjmení nezařazená

Belza	na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 2krát v jedné lokalitě (Slovenské slovníky online); ⁸⁶
Gaudník	v ČR se příjmení nacházelo v roce 2016 8krát (Kde jsme online); ⁸⁷ na Slovensku se příjmení nenacházelo (Slovenské slovníky online); ⁸⁸
Icha	výskyt je omezený, v Čechách je 55 příjmení tohoto typu; na Slovensku se příjmení nacházelo v roce 1995 15krát ve 3 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁸⁹
Mod	mohlo vzniknout ze stč. <i>modl</i> , <i>modla</i> = pohanský bůh; lat. <i>modius</i> byl druh duté míry; může být zkráceným OJ <i>Matthias</i> , nářečně <i>Mathais</i> , <i>Modhais</i> Ben 115; též z A <i>Mader</i> , nář. <i>Moder</i> , <i>Modr</i> = žnec; střhn. <i>moder</i> =bažina Ben 249; ve tvaru <i>Mód</i> se na Slovensku nacházelo v roce 1995 5krát ve 3 lokalitách (Slovenské slovníky online); ⁹⁰
Selwitschka	pravděpodobně poněmčené <i>Želvička</i> ;

⁸⁶ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁸⁷ <https://kdejsme.cz>

⁸⁸ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁸⁹ <http://slovníky.juls.savba.sk>

⁹⁰ <http://slovníky.juls.savba.sk>

4 ZÁVĚR

Diplomová práce s názvem *Příjmení v částech obce Vimperk* přispívá k výzkumu antroponomastického materiálu. Jejím cílem je analýza příjmení místních obyvatel z hlediska motivace vzniku jednotlivých příjmení, ke kterému se připojuje i slovotvorný aspekt, tzn., kterými slovotvornými příponami jsou příjmení tvořena. K napsání teoretické části jsem prostudovala odbornou literaturu, která se onomastikou a blíže antroponomastikou zabývá. Dalším zdrojem poznání byly bakalářské a diplomové práce, které tuto problematiku již zpracovaly. První kapitola se zaměřuje na onomastiku jako vědeckou disciplínu a na opozici apelativního a propriálního obsahu. Tato část se zabývá i dělením onomastiky a funkcí proprií. Další kapitola se věnuje antroponomastice a jejímu vymezení, zahrnuje i vysvětlení názvosloví (rodná jména, příjímí aj.). Teoretická část je zakončena kapitolou o příjmení, jak příjmení vznikala, jaká je jejich mluvnická charakteristika i pravopis. Na závěr jsou připojeny klasifikace příjmení podle M. Knappové, J. Beneše a D. Moldanové.

Základní klasifikace příjmení v této diplomové práci vychází z dělení podle Dobravy Moldanové *Naše příjmení* (2015). Podle této klasifikace jsou příjmení rozdělena do čtyř skupin, a to na příjmení vzniklá z osobních jmen, z místních jmen, apelativ a příjmení cizího původu. Skupina příjmení ze jmen cizího původu není specifická pouze pro české prostředí, ale jsou všude tam, kde docházelo ke styku několika národních jazyků. V poslední skupině jsou příjmení, u nichž není patrný původ ani motivace vzniku, a proto se jedná o příjmení nezařazená. Vzhledem k tomu, že analyzovanou obcí je Vimperk a jeho části, které před druhou světovou válkou spadaly do oblasti bývalých Sudet, vznikly další dvě skupiny příjmení, a to příjmení slovenského a maďarského původu a příjmení německá. Příjmení slovenského a maďarského původu nejsou rozdělena do dalších podskupin vzhledem k jejich malému početnímu zastoupení. Německá příjmení jsou rozdělena do stejných podskupin jako česká.

Tyto skupiny se dále dělí na podskupiny. Příjmení vzniklá z osobních jmen vycházela z jejich plného tvaru, z domáckých podob a poslední podskupinou jsou patronymika, která označují jména synů po otci. Příjmení z místních jmen představují druhou skupinu, která se dělí na příjmení z proprií a apelativ. Příjmení ze jmen obecných (apelativ) jsou zastoupena sedmi podskupinami, protože se jedná o velmi rozmanitou kategorii. Tento typ příjmení vznikl na základě pojmenování, které vychází z činností,

ze společenského i rodinného života, z charakteristických rysů jedinců apod. Z tohoto důvodu je tato skupina roztríděna na příjmení z názvů povolání, nástrojů a výrobků, z názvů zvířat, z pojmenování rostlin a jejich částí, drobných dřevin, ze jmen označujících věk, vzrůst a příbuzenské vztahy, příjmení ze slovesného pojmenování, příjmení podle vlastností fyzických a duševních a poslední podskupina jsou příjmení z abstrakt.

Analýze bylo podrobena celkem 512 příjmení. Nejpočetněji je zastoupena skupina příjmení vzniklých z apelativ, a to konkrétně 206 výskyty. Příjmení označující vlastnosti, která mají formu podstatného jména a z názvů povolání, nástrojů a výrobků jsou dominantními skupinami., která mají formu podstatného jména. V první skupině se nachází 65 příjmení a v druhé 57. Třetí nejčetnější skupinou jsou příjmení z osobních jmen, ve které se nachází celkem 136 výskytů. Příjmení z domáckých podob osobních jmen převažují nad ostatními skupinami 113 výskyty, zatímco osobní jména v plném tvaru a patronymika jsou zastoupena 23 výskyty. Příjmení z místních jmen jsou v celkovém počtu zastoupena 36 jmény. Z toho 29 příjmení vychází z vlastních jmen (proprií) a 7 příjmení z apelativ. Příjmení, která jsou slovenského a maďarského původu jsou zastoupena 42 výskyty. Příjmení německého původu jsou v celkovém počtu 84 výskytů.

Příjmení z domáckých podob osobních jmen jsou tvořena mnoha příponami. Nejproduktivnější příponou u tohoto typu příjmení je **-ek**. Sufix je příznačný pro tvoření deminutiv prvního a druhého stupně (*Bartůněk, Bartůšek, Blažek, Dušek, Havlíček, Janoušek, Matoušek, Šimeček, Vašíček, Vonášek* apod.). Druhou nejčastější příponou je **-a**. Ta je příznačná pro tvoření domáckých podob osobních jmen, pro kterou je typické mechanické krácení (*Bára, Bláha, Časta, Háša, Louda, Valenta*) a alternace základu (*Crha, Daňha, Důra, Krejsa*). Další frekventované deminutivní přípony jsou **-ík** (*Bartík, Bendík, Blahník, Bořík, Dalík, Maršík*) a **-íček** (*Blažíček*). Naopak spíše zveličující je přípona **-an** (*Havlan, Martan, Kavan, Trojan*) a varianta **-en** (*Havlen*). Produktivní sufix je **-eš** (*Beneš, Hokeš, Mareš, Mikeš, Valeš*). Méně frekventované sufixy jsou **-š** (*Aleš*), **-vín** (*Balvín*), **-out** (*Blahout*), **-ka** (*Boška, Havelka, Matějka*), **-í** (*Bouší*), **-sa** (*Bursa*), **-áč** (*Ducháč*), **-oň** (*Duchoň, Květoň*), **-on** (*Maron*), **-na** (*Jachna*), **-oud** (*Janoud*), **-as** (*Makas, Miklas*), **-ch** (*Stach*), **-oušek** (*Hodoušek, Jiroušek*), **-ásek** (*Jirásek*), **-eška** (*Peleška*), **-da** (*Janda*), **-ák** (*Barták, Troják*), **-oš** (*Bartoš, Chrstoš*). Slovo tvorné přípony

charakteristické pro příjmení vzniklá z druhé části osobních jmen jsou **-a** (*Bašta, Candra, Kouba*), **-ek** (*Brožek*), **-ad** (*Kodad*), **-ín** (*Kubín*), **-is** (*Kubis*) a nulový sufix (*Brož, Chval*). U patronymik nalezneme typické přípony : **-ovec** (*Blahovec, Hůlovec, Machovec*), **-ec** (*Adamec*), **-ů** (*Jakubů*).

Příjmení z místních jmen vznikala z proprií a apelativ. Ze slovotvorného hlediska jsou příjmení z proprií rozmanitější. Nejfrekventovanější sufix je **-ský** (*Budínský, Čeršovský, Dubský, Hradský, Podskalský, Popelínský, Vojtěchovský, Žitňanský*), u kterého dochází k zjednodušení souhláskových skupin a artikulační spodobě, proto se mění přípona **-ský** > **-cký** (*Podhradský – Podracký, Poříčský - Pořícký*). Dalšími sufixy jsou **-ek** (*Frýdek, Potůček, Rožánek*), **-ný** (*Lužný*), **-an** (touto příponou se tvoří příjmení z názvů obyvatelských – *Bystričan, Litvan*), **-ec** (*Brodec, Moravec, Nárovec*), **-ák** (*Podlešák*), **-uk** (*Šveduk*), **-ký** (*Lisický, Oulický*) nebo příjmení s nulovým sufixem (*Baloun, Kouřim, Turek*). Místní jména z apelativ tvoří příjmení příponami **-ina** (*Březina*), **-ek** (*Hájek*), **-ák** (*Horák, Novák*), **-al** (*Horal*) nebo **-ejš** (*Horejš – zkrácená podoba příjmení Horejší*).

U příjmení vzniklých z apelativ označujících povolání, nástroje a výrobky je nejfrekventovanější přípona **-ek**, která tvoří deminutiva (*Drábek, Frček, Hejtmánek, Houdek, Hrneček, Hudeček, Škopek, Zoubek, Žlábek*). Další deminutivní příponou je **-ík** (*Bečvařík, Bednařík, Fojtík, Kordík, Kovařík, Uhlík*). Produktivní příponou je **-a** (*Helma, Heřta*), neodvozená příjmení označující povolání jsou *Kroupa, Smola, Socha, Votruba*). Přípona **-ák** se uplatňuje i v této podskupině (*Čepelák, Dvořák, Harenčák, Novák*), dále přípony **-ník** (*Hamerník, Ouředník, Řezník*) a **-ka** (*Čepička, Procházka, Tříška*), která se uplatňuje i při adaptaci přejímek do českého jazyka (*Flaška*). Produktivní příponou je i **-ař/ -ář** (*Bečvář, Kolář, Kramář, Sakař, Tesař*), která tvoří substantiva označující člověka, který něco vyrábí. Méně frekventovanými sufixy jsou **-án** (*Balabán, Markytán*), **-í** (*Kočí*), **-ar** (*Jančar, Košnar*), **-íř** (*Uhlíř*) a **-čí** (*Krejčí*), starobylé je příjmení (*Mohyla*).

Příjmení z názvu zvířat jsou nejčastěji tvořena deminutivní příponou **-ek** (*Bejček, Beránek, Býček, Čapek, Karásek, Vlček*), **-ka** (*Czerwenka, Čejka, Houska*). Mezi další sufixy se řadí **-ec** (*Vrabec*), **-va** (*Pěnkava*), **-ička** (*Hrdlička*), **-ík** (*Harvalík, Slavík*), **-ák** (*Čermák, Myšák*), **-čka** (*Kukačka*). Některá z nich jsou neodvozená, jako např. *Blecha, Sova, Sýkora, Zezula, Had, Holub, Kůs, Strnad; Komár*. Příjmení z názvu rostlin jsou také neodvozená (*Dub, Hrach, Hruša, Oliwa*), nebo vznikla připojením přípon **-ička**

(*Růžička*), **-ek** (*Doubek*), **-ka** (*Borovka*). Pouze 5 příjmení označuje věk a příbuzenské vztahy, jsou utvořena příponami **-ek** (*Kmetek, Zidek*), **-ík** (*Batík*), **-a** (*Šada*).

Z hlediska sufixů tvoří rozmanitou skupinu příjmení vzniklá ze sloves. Nejproduktivnější příponou je **-l, -al/ -ál** (*Broukal, Bubal, Dohnal, Doležal, Dostál, Drhal, Pospíchal*). V tomto případě přípona **-a-** prezentuje kmenotvornou příponu, ke které je připojena slovotvorná přípona **-l**, která tvoří přičestí minulé od sloves. Druhou produktivní příponou je **-il** (*Čadil, Hradil, Chudil, Nahodil, Plášil*), další jsou **-ík** (*Bublík, Fučík, Myslík, Smolík*), **-da** (*Čurda, Funda, Hujda*), **-ka** (*Frnka, Berka*), **-an** (*Hasan*), **-ek** (*Mrhálek*), **-ák** (*Hrabák, Třasák*) a **-a** (*Hyka, Pěsta*). Na rozdíl od ostatních skupin se zde vyskytuje i přípona **-och**, která přidává jménu expresivní zabarvení (*Frnoch, Švejnoch*) a neutrální přípona **-tel** (*Těšitel*).

Příjmení, která vznikla z přídavných jmen označující nositele vlastnosti, jsou utvořena také příponou **-ek** (*Bílek, Bízek, Boháček, Cafourek, Česánek, Kadeřábek, Málek, Tvrdek* aj.), druhou produktivní příponou je **-ka** (*Bezkočka, Břečka, Hlávka, Koška, Kyselka, Roučka*), a formant **-a** (*Bezucha, Čipera, Prouza*). Mezi méně produktivní přípony patří **-ák** (*Chovančák, Vlasák, Vrzák*), **-ec** (*Bezpapec, Hleděnek*), **-da** (*Carda*), **-ík** (*Bělík*), **-sa** (*Hlavsa*), **-íček** (*Hraniček*), **-ina** (*Hrdina*), **-an** (*Suchan, Važan*), **-as** (*Hromas*), **-át** (*Chomát*), **-áček** (*Hubáček*). Příjmení z abstrakt jsou zastoupena pouze 7 výskyty, a to neodvozenými (*Hurt, Hruza, Mráz, Zima*) a odvozenými s příponami **-ina** (*Hodina*), **-ek** (*Dejmek, Mrázek*).

Nezařazená příjmení jsou zakončena na **-a** (*Belza, Icha*), **-ník** (*Gaudník*), nulový sufix (*Mod*) a **-ka** (*Selwitschka*).

Slovenská a maďarská příjmení nejsou rozdělena do jednotlivých podskupin, protože jsou zastoupena v malém počtu (42 výskytů). Nejproduktivnější příponou je **-ár** (*Bikár, Bodnár, Kotlár, Kozár, Molnár* a *Sitár*). Tato příjmení vznikla z pojmenování řemesel. Další produktivní příponou je deminutivní **-ík** (*Bačík, Barborík, Dedík, Dolník, Folvarčík*). Jak uvádí Majtán (2014: 23) příjmení, která končí na **-o** vznikla ze zkrácených domáckých podob osobních jmen. V tomto případě je zastupují *Bužo* a *Hraňo*. Málo produktivní přípona, která se uplatňuje při tvoření příjmení OJ, je **-ej** (*Balej*). Do stejné kategorie spadá i přípona **-iš** (*Bódiš*), **-čo** (*Dančo*). Mezi slovenskými příjmeními se nachází i patronymika *Hajnovič* a *Tonkovič*. Přípona **-oš** je zastoupena

příjmením *Boroš*, **-oň** (*Dudoň*). Mezi nezařazená příjmení se řadí *Belza*, *Icha*, *Gaudník*, *Mod* a *Selwitschka*.

Příjmení německého původu, která vychází z osobních jmen, jsou nejvíce zastoupena deminutivním sufixem **-l** (*Bostl*, *Kuncl*, *Pešl*, *Riedl*, *Robl*, *Šteffl*, *Wostl*), který je charakteristický pro německé nářečí. Na druhém místě jsou příjmení, která vznikla z celého osobního jména (*Arnošt*, *Fridrich*, *Polc* a *Wolf*). Další přípony, které vytvářejí příjmení z německých podob jmen, jsou české deminutivní přípony **-íček** (*Hanzlíček*), **-lík** (*Keclík*), **-ek** (*Francek*, *Frýdek*, *Hanousek*). Dále sem patří sufixy **-ko** (*Blaschko*, *Hanko*), **-ýn** (*Foltýn*), **-č** (*Frič*), **-us** (*Hanus*), **-da** (*Havrda*, *Gunda*), **-ín** (*Henzelín*), **-a** (*Hána*, *Héra*, *Valta*) a **-al** (*Hanzal*), **-l** (*Riedl*).

Ve skupině německých příjmení utvořených z místních jmen je nejproduktivnější přípona **-er** (*Bayer*, *Berger*, *Geier*, *Pajer*, *Pichler*, *Sichinger*). Po jednom výskytu mají přípony **-erl** (*Ascherl*), **-ar** (*Dojčar*), **-l** (*Presl*).

Příjmení z apelativ označující zaměstnání jsou utvořena příponami **-er** (*Bauer*, *Faber*, *Heider*, *Winkler*), která je nejproduktivnější, nebo jsou složená a mají ve druhé části **-mann** (*Fleischmann*, *Neumann*). Některá mají české přípony **-ka** (*Komrska*), **-ek** (*Formánek*, *Panýrek*), počeštěnou **-ýř** (*Šikýř*), německé **-ar** (*Toncar*) a nářeční deminutivní **-l** (*Hackl*). Příjmení, která vznikla na základě označení živočichů, jsou zastoupena pouze jedním výskytem – *Fuchs*. Příjmení označující vlastnosti jsou neodvozená (*Goll*, *Kurz*, *Lang* a *Sýs*). Z apelativa jsou varianty příjmení *Pubal*/*Půbal* i *Bubal* s příponou **-al**.

Do skupiny příjmení, která jsou jiného cizího původu, patří *Davidov*, *Dimov*, *Gorol* a *Ziamba*. Přípona **-ov** naznačuje, že se jedná o příjmení bulharského nebo ruského původu.

Jak je zmíněno v teoretické části, jedinci během života získávají i tzv. individuální jména, která vznikají na základě jejich vzhledu, vlastnosti, činnosti aj. Tato příjmení dostávají expresivní zabarvení a jsou přezdívkového charakteru. Mezi tento typ patří taková příjmení, která charakterizují **vzhled** jedince – *Bendík* (tlustý člověk), *Blecha* (malý a pohyblivý člověk), *Had* a *Goliáš* (velký člověk), *Smola* (malý člověk), *Komár* a *Tříška* (hubený člověk), *Sýkora* (pohyblivý a pestře oblečený), *Holý* (bezvousý člověk), *Buřt* (hanlivá přezdívka tlustému člověku), patrně lze do této skupiny zařadit i příjmení

Flaška (podle postavy, nebo podle sklonu k pití). Přezdívky, které vznikly na základě **vlastnosti** – *Bejček*, *Beran* (tvrdohlavý člověk), *Břečka* (piják), *Doležal* (lenoch), *Had* (falešník), *Hodina* (patrně dochvilný člověk), *Hrdina* (ironická přezdívka), *Pohan* (málo zbožný člověk), *Škopek* (kdo do všeho š'ourá), *Wolf* (samotářský, zlý nebo hltavý člověk). Přezdívky, které vznikly na základě **povolání** nebo označující hodnosti – *Císař*, *Cafourek* (přezdívka kacířům), *Koška* (kdo vykupoval kůže), *Kroupa* (snad přezdívka mlynáři), *Panýrek* (vysloužilce z vojska), *Sova* (přezdívka pekařům). Příjmení *Bezkočka*, *Bezpalec*, *Bezucha* jsou původně přezdívkami, které vyjadřují nedostatek něčeho, ve středověku pak lidi potrestané za provinění.

V příjmeních lze najít i určitá stádia vývoje českého jazyka. Například příjmení *Symon*, ve kterém je část *Sy-* zapsána bratrským pravopisem. Stará grafická podoba je zaznamenána v příjmení *Czerwenka* (č = cz, v = w), *Oliwa* (v = w). Naopak nový pravopis mají příjmení *Louda* a *Oulický*, ve kterých je diftong *ou* za *au*. Počeštěný pravopis je v příjmení *Fišer*, naproti tomu německou podobu mají příjmení *Bayer*, *Geier* a jiná, dokonce i původní česká (*Blaschko*, *Selwitschka*). Na slovenský původ odkazuje pravopis příjmení *Gašpar*, *Dedík*, *Guričan*, *Kukurica*.

Závěrem lze konstatovat, že mezi nejproduktivnější sufixy patří **-ek**, která se uplatňuje v mnoha skupinách a deminutivní přípony **-ík**, **-íček**, **-ička**. Příjmení vznikala nejčastěji z apelativ označujících povolání, výrobky, nástroje a vlastnosti. Druhou motivací pro vznik příjmení byla osobní jména, především jejich domácká podoba.

5 POUŽITÉ ZDROJE

5.1 Literatura

BENEŠ, Josef. *Německá příjmení u Čechů*, 1. a 2. svazek. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1998. 359 s. ISBN 80-7044-212-3.

BENEŠ, Josef. O našich příjmeních. *Naše řeč* 1944, roč. 28, č. 7, s. 141–148. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3847>.

BENEŠ, Josef. O našich příjmeních. *Naše řeč*. 1944, roč. 28, č. 8, s. 165–175.

JAKLOVÁ, Alena. *Areálové aspekty německých příjmení užívaných v příhraniční oblasti jižních Čech*. 2017. Dostupné z: www.od-tradice-k-budoucnosti.eu/.../Německá+příjmení...příhraniční+oblasti+jížních...

KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. 2. vyd. Liberec: AZ KORT, s.r.o., 2008. ISBN 80-238-8173-6.

MAJTÁN, Milan. *Naše priezviská*. 1. vyd. Bratislava: SAV, 2014. 196 s. ISBN 978-80-224-1357-2.

MATES, Vladimír. *Jména tajemství zbavená, aneb Příjmení pod mikroskopem*. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-86238-58-9.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1983. 296 s.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*. 4. vyd. Praha: Agentura Pankrác, s.r.o., 2015. 232 s. ISBN 978-80-86781-26-6.

PLESKALOVÁ, Jana. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000-2010*. Brno: Host, 2013. 204 s. ISBN 978-80-7294-834-5.

PLESKALOVÁ, J., KRČMOVÁ, M., VEČERKA, R., KARLÍK, P. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1523-5.

SVOBODA, Jan. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. 1. vyd. Praha: Československá akademie věd, 1964. 320 s.

ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 191 s. ISBN 80-210-2027-X.

Diplomové a bakalářské práce

DUBSKÁ, Veronika. *Příjmení, jména po chalupě a přezdívky v obci Láz*. České Budějovice, 2015. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta.

POZLEROVÁ, Jana. *Příjmení, jména po chalupě a přezdívky v obci Dobřenice*. České Budějovice, 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta.

SEDLÁČKOVÁ, Tereza. *Příjmení v obci Sudovo Hlavno*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta.

ZOUZALOVÁ, Kristýna. *K obecným otázkám onomastiky*. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta.

5.2 Internetové zdroje

Elektronický slovník staré češtiny. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2006– [cit. 1. 9. 2018]. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz>

Kde jsme: Četnost příjmení nebo jména v České republice. [online]. [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: <https://www.kdejsme.cz/>

PLESKALOVÁ, Jana. Antroponymum. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANTROPONYMUM>

Slovenské slovníky. [online]. [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: <http://slovníky.juls.savba.sk/>

Slovník.sk. [online]. [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://slovník.azet.sk/preklad/madarsko-slovensky/?q=p%C3%A9nze%C5%A1>

Seznam zkratk a značek

A – apelativum (slovo obecného významu)

Ben – Beneš

dom. – domácká

domov. – domovní

ESJČ – Encyklopedický slovník češtiny

jihoněm. – jihoněmecký, jihoněmecky

Knap – Knappová

lat. – latinsky

Maj – Majtán

maď. – maďarský, maďarsky

MJ – místní jméno

n. – nebo

nář. – nářeční

něm. – německy

OJ – osobní (tj. křestní) jméno

podst. jm. – podstatné jméno

poněmč. – poněmčená

přenes. – přeneseně

příd. jm. – přídavné jméno

slc. – slovenský, slovensky

stč. – staročeský, staročesky

střhn. – středohornoněmecky

stněm. – staroněmecky

Svo – Svoboda

řec. – řecky

zdrob. – zdrobnělina/ zdrobnělé